

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Manželství a rodina pohledem studentů vysokých škol

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **REHABILITACE**

Autor: Bc. Lenka Slobodová

Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem „*Manželství a rodina pohledem studentů vysokých škol*“ jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15. 5. 2017

.....

podpis

Poděkování

Děkuji paní doc. Ing. Lucii Kozlové Ph.D. za podporu, cenné rady, připomínky a odborné vedení během zpracování mé diplomové práce. Zároveň děkuji své rodině a příteli za jejich pomoc a podporu během studia. A také bych chtěla poděkovat všem lidem, za jejich ochotu a spoluúčast při vyplňování dotazníku.

Manželství a rodina pohledem studentů vysokých škol

Abstrakt

Téma rodiny je v dnešní postmoderní době jedno z nejpálčivějších témat. Nacházíme se v jednom z dalších mezních období, kdy se tradiční rodina pomalu vytrácí a moderní rodina má tolik variabilit, směrů a nestability, že netušíme, jakou strukturu bude mít v příštích několika desetiletích.

Cílem mé práce bylo zjistit a popsat, jak studenti vysokých škol po celé České republice vnímají manželství a rodinu. Úkolem bylo zjistit, zda studenti vysokých škol mají ve svém subjektivním žebříčku hodnot uvedenou rodinu a na jaké je pozici. Pro zjištění cíle jsem si stanovila dvě hypotézy. Hypotéza č. 1: Rodina v hodnotové hierarchii studentů vysokých škol je uvedena do třetího pořadí. A hypotéza č. 2: U studentů vysokých škol je preferováno nesezdané soužití před manželstvím. Výzkumem bylo zjištěno, že rodina v hodnotové hierarchii studentů vysokých škol je uvedena do třetího pořadí. Potvrdil se i názor studentů na partnerské soužití. Studenti vysokých škol preferují nesezdané soužití před manželstvím. Je zajímavé, že dotázaní studenti preferují nesezdané soužití, ale jen do doby, než se jim narodí dítě.

V teoretické části jsem se zaměřila na to, co je to rodina, její funkce, na historický vývoj manželství a nesezdaného soužití. Dále jsem popsala změny, které nastaly v partnerských vztazích a které vedou k uzavření manželství nebo k volbě nesezdaného soužití. Praktická část práce je naplněna prostřednictvím kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření. Zkoumaným souborem jsou studenti vysokých škol po celé České republice, kteří byli vybráni pomocí náhodného výběru tak, aby zkoumaný vzorek splňoval kritéria reprezentativnosti. Celkem se mého výzkumu zúčastnilo 916 respondentů. Výsledky jsou uváděny v číslech a procentech a ke zpracování dat byly použity grafy a tabulky.

Klíčová slova

Rodina; manželství; nesezdané soužití; soužití partnerů; studenti

Marriage and Family in the Look of College Students

Abstract

The topic of family is in present-day postmodern time one of the most biting. We occur in one of the next marginal terms where traditional family slowly disappears and a modern family has so many variabilities, directions and instability we don't even know what structure it takes in next decades.

Goal of my work is to find out and describe how college students across the Czech Republic feel about marriage and family. My objective is to find out, whether college students did have in their worth list family and whether it was highly rated on it. For achieving objective, I set down two hypothesis. Hypothesis no. 1: Family is in the TOP 3 in worth lists of college students. Hypothesis no. 2: Cohabitation is more preferred than marriage by college students. I found out in research that family actually is in the TOP 3 in worth lists of college students. There was affirmation of opinion on cohabitation too. College students prefer cohabitation before marriage. Interesting fact is that students prefer cohabitation only until their child is born.

In the theoretical part I focused on what family is and what is its function, on historical development of both marriage and cohabitation. Next, I described changes which came into being in partnerships which lead to marriage or choosing a cohabitation. Practical part of the work is filled with quantitative research by interview surveys. I researched into the sort of college students across the Czech Republic, who were chosen by random sample in a specific way, in which it fulfils representativeness criteria. Overall, 916 respondents took part in my research. Results are shown in numbers and percentage and graphs and tables were used to process data.

Key words

Family; marriage; cohabitation; partner co-existence; students

Obsah

Úvod	8
1 Současný stav	9
1. 1 Rodina	9
1. 1. 1 Charakteristika rodiny	9
1. 1. 2 Definice rodiny	10
1. 1. 3 Funkce a funkčnost rodiny	12
1. 2 Manželství	18
1. 2. 1 Náhled do historie manželství	18
1. 2. 2 Manželství a jeho charakteristika	19
1. 2. 3 Smysl manželství	21
1. 2. 4 Uzavření manželství	22
1. 3 Rozvod; druhé manželství	24
1.3.1 Rozpad manželství	24
1. 3. 2 Příčiny rozvodů	25
1. 3. 3 Vznik druhého manželství	27
1. 3. 4 Patchworková rodina	28
1. 4 Nesezdané soužití	30
1. 4. 1 Podoby nesezdaného soužití	31
1. 4. 2 Náhled do historie nesezdaného soužití	32
1. 4. 3 Stabilita vztahu v nesezdaném soužití	33
2 Cíl práce a hypotézy	36
2. 1 Cíl práce	36
2. 2 Hypotézy	36
3. Metodika výzkumu	38
3. 1 Použitá technika sběru dat	38
3. 2 Charakteristika zkoumaného souboru	39
4. Výsledky dotazníkového šetření	40
4. 1 Vyhodnocení	40
4. 2 Statistické vyhodnocení hypotéz	58
5. Diskuze	66
6. Závěr	71

7. Seznam použitých zdrojů	73
9 Přílohy	78
9.1 Příloha 1: Dotazník.....	78
10. Seznam použitých zkratk.....	79

Úvod

Jedním z nejpálčivějších témat v dnešní postmoderní době je téma rodiny. Protože se nacházíme v dalším mezním období, kdy se tradiční forma rodiny pomalu vytrácí a moderní rodina má tolik směrů, variabilit a nestability, že netušíme, jakou strukturu bude mít v příštích několika desetiletích.

Rodina je prostředím, kde vyrůstáme. V rodině se učíme, a také zde získáváme základní hodnoty, dovednosti, zvyky i tradice. Každý člověk pochází z nějaké rodiny, která je individuální a nabývá různých podob. S tím, jak se mění a vyvíjí společnost, tak se mění i rodina. Do rodin se rodí děti, a tyto děti v dospělosti zakládají svoje vlastní rodiny. Tihle lidé následně společnost ovlivňují a mění ji.

V současné době tvoří stejně jako v minulosti rodina základ společnosti, ale její základní hodnoty se změnily. Změny jsou patrné jak v ekonomickém, tak i v sociálním pohledu. Tyto změny lze přičíst změně celé společnosti. Dochází k uvolnění vztahů, společnost uznává i nesezdané soužití jako plnohodnotný vztah dvou lidí, i když to zatím není nijak právně zakotveno.

Snížila se preference sňatečnosti a trendem se stává nesezdané soužití. Většina mladých lidí odkládá uzavření manželství až do doby, kdy se jim narodí dítě. Některé páry odkládají sňatek na dobu ještě pozdější nebo nejsou vůbec sezdány. Mladí lidé dnes nevidí v uzavření manželství téměř žádné výhody, a z toho důvodu dávají přednost převážně soužití bez uzavření sňatku. V dnešní době se často mluví o tom, že instituce manželství se nachází v krizové fázi, ale i přesto je manželství nadále pro většinu lidí důležité.

Práci na téma manželství a rodina pohledem studentů vysokých škol jsem si zvolila z několika důvodů. O tomto tématu se v poslední době hodně mluví a píše, a také je blízké všem věkovým skupinám. Zajímá mě, jaký mají dnešní vysokoškoláci názor na rodinu a manželství. Chtěla bych se dozvědět, zda je uzavření manželství stále aktuální, nebo jestli je přežitkem dnešní doby. Ráda bych se chtěla dozvědět, jak to mají vysokoškoláci s rodičovstvím, jaké jsou jejich životní hodnoty.

1 Současný stav

V současné době tvoří také jako v minulosti rodina základ společnosti, ale její základní hodnoty se změnilly. Snížila se preference sňatečnosti a trendem se stává nesezdané soužití. Většina mladých lidí odkládá uzavření manželství až do doby, kdy se jim narodí dítě. Některé páry odkládají sňatek na dobu ještě pozdější nebo nejsou vůbec sezdány.

1. 1 Rodina

1. 1. 1 Charakteristika rodiny

Rodina je v celé své historii stále nepostradatelnou a těžko nahraditelnou institucí jak pro dítě, tak i pro dospělého člověka. Funguje jako socializační činitel při začleňování do společnosti. Je také důležitá při předávání hodnot z generace na generaci. Stojí hned na počátku rozvoje osobnosti, provází ho v důležitých meznících života a v rozhodující fázi má možnost jej ovlivňovat (Kraus, 2008).

Dle Matouška *Rodina se snaží formovat dítě podle svého hodnotového schématu, podle vlastní tradice. Rodinné normy se vždycky nějak odchyľují od norem ve společnosti průměrných. Rodina chce, aby dítě vstoupilo do společnosti s určitým druhem orientace, s určitým programem* (Matoušek, 2003, s. 10). Hlavním smyslem rodiny je reprodukce, která je biologicky důležitá pro udržení lidstva. Je také základní jednotkou společnosti, která člověka provází nebo se ho dotýká ve všech fázích jeho života (Matoušek, 2003).

V současné době se mění soužití generací. Dochází k rozvolnění tradičních rodinných pout. Je to velká škoda. Právě skrze předky jsme spřízněni s minulostí. Kdo nemá kořeny, nedokáže vnímat svět v souvislostech rodinné historie a tradic. Nechápe plynutí času a propojení generací. Dochází k postupnému úpadku prosociálních postojů. Izolace generací zkomplikuje vztahy všem. Kdysi dávno bydleli společně rodiče a děti, prarodiče byli na výminku (Kuncová, 2012).

Tradiční kritéria rodiny přestávají v dnešní době platit. Spojení zákonným svazkem není nutnou podmínkou rodinného života a přibývá dětí, které se rodí mimo legitimní

manželství. I nesezdané soužití může, a také funguje jako rodina a splňuje i další znaky. Například společné bydlení a spolupráce mezi sebou (Kraus, 2008).

V dnešní době se setkáváme s pojmem postmoderní rodina, která je charakteristická zrovnoprávněním rolí mužů a žen, zejména vstupem žen do pracovního procesu (Singly, 1999).

Matoušek ve své knize uvádí, že současné rodiny začínají párovým soužitím dvou partnerů. Soužití se vyvíjí a transformuje do mnoha podob a forem vztahů. Tradiční model, tedy sezdaný pár a jejich děti, slábne.

Dříve se rodina definovala svazkem. Dnes je rodina spíše zkratkou pro rodinné soužití blízkých lidí. Současná rodina je ve srovnání s minulostí velmi křehká a málo stabilní (Matoušek, 2013).

1. 1. 2 Definice rodiny

Odpovídající definici rodiny je obtížné nalézt nejen s ohledem na různé oblasti použití tohoto pojmu, ale i vzhledem ke kulturnímu a civilizačnímu prostředí dané společnosti. Proto není možné hovořit o jediném pevném pojmu rodiny, ale spíše o jednotlivých aspektech a proměnlivých variantách termínu rodina. Ve vědních oborech se význam pojmu rodina liší v závislost například na metodologických postupech, oblasti výzkumu a v pojmosloví (MPSV, 2004). Ve všech kulturních prostředích je rodina prvním modelem společnosti, se kterým se setkáváme již od útlého věku (Helus, 2007).

V nejširším pojetí je rodina chápána jako *Celek rozličných konstelací takové formy života, která obsahuje minimálně dvougenerační soužití dětí a rodičů, má trvalý charakter a vykazuje pevné vazby mezigenerační a ve vnitro generační solidarity* (MPSV, 2004, s. 10).

Rodina představuje základní jednotku státu i společnosti, neboť lid a národ je složen z mnoha rodin (Možný, 2008).

Rodina je instituce, která je formovaná civilizací, společností a kulturou. Tvoří základní stavební kámen společnosti, ale v každé kultuře má jiný význam. Ve všech známých společnostech je rodina hlavním činitelem socializace a tvorby společnosti z nedospělých jedinců (Matoušek, 2010).

Dle Giddense *Rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí* (Giddens, 2013 s. 308).

Prakticky ve všech společnostech se můžeme setkat s typem rodiny, kterou sociologové a antropologové označují jako rodinu nukleárního typu – dospělí manželé a jejich vlastní či adoptované děti žijící ve stejné domácnosti. Pokud v jedné domácnosti žijí kromě obou rodičů a jejich dětí i další blízcí příbuzní, hovoříme o rozšířené rodině (Giddens, 2013).

Rodina je základním životním prostředím dítěte. Nejen, že dítě obklopuje, ale také se do něho prolíná, odráží se v jeho vlastnostech, vtiskuje svou pečeť jeho jednání (Helus, 2007, s. 135).

Jde o společensky schválenou formu soužití. Rodina jako instituce je výchozím faktorem pro pochopení života ve společnosti (Veselá, 2006).

Dále například Kamer (1980) vymezuje rodinu takto: *Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni hereditou, legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoliv mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd.* (Sobotková, 2001, s. 24).

Dle Jandourka je rodina forma dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnujícím přinejmenším rodiče a děti. Dalšími znaky jsou například společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, konzumování statků a společná produkce. Jejimi základními funkcemi je zejména reprodukce lidského rodu a výchova potomků (Jandourek, 2001).

Podle Havlíka a Koti je rodina nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury, avšak i základní ekonomickou jednotkou. Jejimi hlavními funkcemi je reprodukce a trvání lidského biologického druhu a výchova, načež i socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kulturního vývoje (Havlík, Kořa, 2002).

1. 1. 3 Funkce a funkčnost rodiny

Rodina neplní svoji úlohu pouze sama pro sebe, ale také ve vztahu ke společnosti. Zajišťuje reprodukci obyvatelstva a přenos kulturních hodnot. Obsah jejich funkcí se mění v závislosti na proměně společnosti. Některé funkce ztrácí svůj původní význam, mizí, jiné se zase přetvářejí nebo vznikají nové.

Některé funkce v průběhu vývoje moderní společnosti převzal stát a sociální instituce, popřípadě se na nich s rodinou spolupodílí (Výrost, Slaměník, 1998).

Podle Parsona (1951) rodina ztratila během procesu vývoje řadu svých funkcí, ale uchovala si dvě základní, a to funkci prvotní socializace dětí a emocionálně psychologické stabilizace osobnosti dospělých (Kraus, Poláčková, 2001). Rodina zastává řadu funkcí. Národní zpráva o rodině (2004) uvádí čtyři hlavní funkce rodiny: biologicko-reprodukční, socializační, sociálně-ekonomickou, regenerační a podpůrnou (emocionální). Kraus a Poláčková (2001) se k funkcím rodiny vyjadřují takto: *Rodina ve svém souhrnu zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina plní určité role i ve vztahu ke společnosti – je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická, tak i kulturní. Rodina je velmi důležitou součástí společnosti, která zajišťuje mnoho činností, zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje* (Kraus, Poláčková, 2001, s. 79).

Biologicko-reprodukční funkce

Již po staletí byla manželská rodina v kulturním okruhu tzv. legitimním rámcem sexuálních vztahů. Při současném předpokladu je hlavním smyslem početí dětí (Havlík, 2002). Nejde však jen o to přivést dítě na svět, ale také mu zabezpečit potřebné podmínky pro život a jeho další vývoj (Možný, 2008). Reprodukční funkce je významná z hlediska vlivu na rodinný život, protože s sebou nese zároveň i přechod k rodičovství (MPSV, 2004). Jedná se stále o jednu z hlavních a nenahraditelných funkcí rodiny ve společnosti (Špaňhelová, 2010). Tato funkce má velký význam pro jednotlivce i pro celou společnost. Je důležité, aby zůstala stabilní základna, ze které může společnost vycházet (Kraus, 2008). Prožíváme období, kdy výrazně klesá porodnost. Přibývá mladých lidí, kteří volí jinou cestu než výchovu dětí. Na druhé

straně závažným jevem dnešní doby je fakt, že roste počet párů, u kterých je snížena plodnost jednoho z partnerů a přirozená reprodukční funkce pak musí být nahrazena asistovanou reprodukcí (Dunovský, 1999).

Současná rodina poskytuje širokou škálu alternativ partnerského a rodinného soužití a následně i charakteru reprodukčního procesu. Například sem patří:

- soužití biologických rodičů a jejich dětí
- soužití rodičů a adoptovaných dětí či pěstounských dětí
- soužití partnerů rozhodnutých nemít děti
- žena, která se rozhodne vychovávat dítě sama
- soužití bezdětných manželů bez možnosti mít vlastní biologické potomky přirozenou cestou; soužití bezdětných manželů, kteří „získali vlastního“ biologického potomka různými způsoby (umělé oplodnění)
- rodiče, kteří žijí bez vlastních biologických dětí, nebyli ochotni nebo schopni se postarat o jejich potřeby a děti jim byly odebrány
- homosexuální nebo lesbické dvojce pečující o dítě jednoho nebo obou z partnerů (Gillernová, 2011).

Jmenované alternativy však také přinášejí mnohé etické problémy, které je třeba zkoumat z různých úhlů pohledu. Zdá se, že v posledních letech je stále méně pohlíženo na rodinu jako významnou strukturu, jejíž podstatou je zachování lidského rodu, zdravý vývoj dítěte a zajištění jeho potřeb (Gillernová, 2011).

Ekonomická funkce

Cílem existence každé rodiny je snaha materiálně zajistit všechny její členy (Havlík 2002). Děti by měly být ekonomicky zajištěny do takové míry, aby nebyl ohrožen jejich zdravý růst. Tato funkce by neměla převyšovat další funkce jako je např. emocionální funkce (Špaňhelová, 2010). V minulosti byla rodina také tzv. hospodářskou jednotkou, kde se něco vyrábělo, v celé rodině panovala dělba práce. Nyní jsou většinou oba rodiče zaměstnání mimo rodinu (Havlík, 2002). Členové rodiny se zapojují do výrobní a nevýrobní sféry, vykonávají svá povolání a zároveň se stávají i spotřebiteli (Kraus, 2008). K poruše této funkce dochází při nízkém finančním příjmu rodiny v důsledku nezaměstnanosti nebo zvyšování životních nákladů (Bianchi, Milkie, 2010).

Rodina jako struktura mezi jedincem a společností zdá se ztrácí na významu. Společnost v období relativního dostatku je schopna pečovat přímo o jednotlivce. Převládá zde zájem o individuální kvalitu života každého jednotlivce. Rodina se necítí být ohrožena, nesměřuje tolik do budoucnosti, ale žije více dneškem (Gillernová, 2011).

Emocionální

Emocionální nebo také sociálně – psychologická funkce má velmi zásadní význam. Žádná jiná instituce totiž nemůže svým členům zajistit takové citové zázemí, pocit lásky, jistoty a bezpečí, jako rodina (Kraus, Poláčková, 2001, s. 83).

Význam této funkce roste a dnes patří k nejzásadnějším (Kraus 2008). Potřeba zázemí, podpory a pomoci, potřeba klidu a uvolnění, potřeba sdílení zážitků, společné historie a rituálů, potřeba známosti, důvěrnosti, potřeba společných perspektiv a plánů. V tomto smyslu je rodina nezastupitelná (Gillernová, 2011). Dnes se může člověk v prostředí domova odreagovat a vyčistit si hlavu od problémů, které vznikají mimo domov, mimo rodinu. Požadavky vnějšího světa zvýrazňují význam rodiny a tímto také kladou na rodinu zvláštní emocionální a morální nároky (Havlík, Kořa, 2002). Pro dítě je důležité, aby ho rodiče zahrnuli láskou, sdíleli s ním jeho pocity. Dítě by mělo ve svých rodičích spatřit jistotu a zázemí (Špaňhelová, 2010). Tato funkce patří mezi základní a nenahraditelné. Vytváří citové zázemí, bezpečí, jistotu a pocit lásky. V důsledku změn ve společnosti lze od 90. let dvacátého století pozorovat, že stále více rodin není schopno tuto funkci naplňovat. Z důvodu zvyšující se rozvodovosti, narůstající zaneprázdněnosti rodičů a celkově prohlubující se vztahové krizi ve společnosti, přibývá rodin, které tuto funkci plní s velkými potížemi (Kraus, 2008).

Výchovná, socializační funkce

Rodina je první sociální skupinou v procesu socializace člověka. Pomáhá dítěti začleňovat se do společnosti. Pečuje o něj, stará se o jeho výchovu, potřeby, rozvíjí jeho schopnosti a podporuje zájmy. Je to funkce, která připravuje děti a mladistvé do praktického života (Kraus, 2008). V rodině dochází ke zprostředkování norem a hodnot společnosti, které pak dítě přejímá za své (Gillernová, 2011). Rodinná socializace je v rozhodující míře nejen prostorem pro socializaci dítěte a v převážné míře také dalších členů rodiny, ale je také modelem pro osvojování sociálních rolí, které se pak dále promítají do budoucí reprodukční rodiny dětí (Kraus, Poláčková, 2001).

Je podstatnou a jen obtížně nahraditelnou funkcí, protože specifická dynamika probíhající v rodině tvoří jedinečné prostředí pro formování postojů k světu, blízkému okolí či k sobě samému (Gillernová, 2011).

Ochranná funkce

Funkce spočívá v zajišťování životních potřeb (biologických, zdravotních, hygienických) nejen dětí, ale všech členů rodiny. Před rokem 1989 suploval tuto funkci z velké části stát. Ale po roce 1990 je rodina na této funkci více zainteresována a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění (Kraus, 2008).

Rekreační, relaxační funkce

Tato funkce hovoří o rodině jako také o instituci, která by měla pamatovat na rekreaci, relaxaci i zábavu. Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale pro děti mají největší význam (Kraus, 2008). Plnění téhle funkce je patrné zejména ze skutečnosti, do jaké míry a jakým způsobem spolu všichni příslušníci rodiny tráví svůj volný čas. Rodina v rámci této své funkce zároveň opět představuje jakýsi protiklad k vnějšímu světu (Kučerová, et al., 1992).

Funkčnost rodiny

Z výše uvedených funkcí je patrné, jak úzce spolu souvisí život rodiny s životem společnosti (Kučerová, et al., 1992). Dle Heluse tvoří rodina základ pro život každého z nás. Život v rodině je pro každého člověka nepostradatelný a velice důležitý (Helus, 2007). Dále Helus říká *Vždyť rodina je základním životním prostředím dítěte. Nejen že dítě obklopuje, ale také se do něho promítá* (Helus, 2007, s. 135). Kučerová uvádí: *Složitě a stále se vyvíjející podmínky života společnosti jsou také podmínkami pro život rodiny, a proto je představa o nezávislosti rodinného života na společenském dění nereálná a v určitém smyslu, zejména v souvislosti s výchovou dětí, dokonce nežádoucí.* Proto je značně obtížné najít přesnější hranici mezi tím, co je důležité pro rodinu a co pro společnost (Kučerová, et al., 1992).

Z hlediska historického vývoje rodiny a posuzování její funkčnosti jako celku nedochází pravděpodobně ke změně ve smyslu destabilizace rodiny. Obecný názor, že rodina je stále méně stabilní, může vyplývat z toho, že 20. století věnovalo více pozornosti humanitním vědám a poskytovalo více údajů o rodině než předchozí historické etapy (Gillernová, 2011).

Rodina je vždy jakýmsi zrcadlením širšího sociálního rámce, a tak stejně jako celek prochází krizemi a pozitivním rozvojem relativně pravidelně (Gillernová, 2011).

Na základě míry, v jaké se rodině daří plnit její základní funkce, uvedené výše, hovoříme o rodině funkční, problémové, dysfunkční a afunkční (Lovasová, 2006). Pokud funkce rodiny jeví určité nedostatky, hovoříme o poruchách funkcí. Neměli bychom zaměňovat poruchy funkcí rodiny s poruchami rodičovství. Skutečností však je, že se tyto dva problémy často prolínají (Lovasová, 2006).

Poruchy funkcí rodiny definuje Dunovský jako *situace, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou a vyjádřené v očekávání na přiměřené začlenění jejích členů do společnosti* (Dunovský, 1999, s. 102).

Funkční rodina plní přiměřeně všechny funkce a je v ní zajištěn dobrý vývoj dítěte i jeho prospěch. Jedná se o okolo 85 % rodin v běžné populaci (Lovasová, 2006).

V problémové rodině se vyskytují závažné poruchy jedné nebo několika funkcí. Vývoj dítěte či rodinný systém ale stále ještě neohrožují. Rodina je tyto problémy schopna řešit vlastními silami, případně eliminovat za přijetí pomoci někoho zvenčí. V populaci se vyskytuje 12-13 % problémových rodin (Lovasová, 2006).

Dysfunkční rodina je taková, kde se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny. Tyto poruchy současně ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek a je jimi velmi narušen vývoj a prospěch dítěte ve škole. Tyto poruchy již rodina není schopna zvládnout vlastními silami, proto je nutno učinit řadu opatření zvenčí, známých pod pojmem sanace rodiny. V tomto typu rodiny je problémové najít hranici, kdy se postavit na stranu dítěte a hájit jeho zájmy. Dysfunkční rodiny tvoří v populaci přibližně 2 % (Lovasová, 2006).

V afunkční rodině dochází k poruchám tak velkého rázu, že rodina přestává svůj základní úkol plnit, dítěti značně škodí či ohrožuje jeho existenci. Sanace takové rodiny je bezpředmětná a zbytečná. Jediným řešením, které dítěti v takové situaci může prospět, je vzít jej z takové rodiny a umístit jej např. do rodiny náhradní. Takových rodin je v populaci asi 0,5 % (Lovasová, 2006).

Dle Matouška schopnost rodiny vychovávat děti a vyrovnávat se s těžkostmi je závislá na tom, jak je rodina napojena na své sociální okolí. Toto spojení se nazývá sociální síť rodiny (Matoušek, 2003).

Gillernová se domnívá že: *Je třeba zdůraznit, že většina rodin ve společnosti je stále funkčních. Autoři zaměřeni na rodinu a její výzkum z hlediska jejího normálního fungování se shodují v tom, že nejdůležitější faktory rodinné harmonie, funkčnosti a*

stability jsou tvořivost, jasně vymezené role a schopnost jednotlivců zastupovat se v nich, jasně vymezená vedoucí role a podpora její autority ze strany ostatních, jasnost komunikace, způsob vyjadřování konfliktů a účinnost interakce při jejich řešení (Gillernová, 2011, str. 113).

Podle Matouška rodina poskytuje všem svým členům, dětem i dospělým, domov, v němž člověk odkládá veřejné role. Rodiče svým vlivem určují životní dráhy dítěte, a ty si z rodiny odnáší představu o manželství a rodině, o hodnotové hierarchii, o pracovním uplatnění. V ideálním případě dává rodina každému, kdo do ní patří, pocit bezpečného zázemí. Členové rodiny jsou partnery v komunikacích. Nepřetržité vyměňování zpráv upevňuje jejich rodinné role a umožňuje jim sledování společných cílů nebo respektování sdílených hodnot (Matoušek, 2003).

Pro manželskou spokojenost a rodinnou stabilitu bývají zmiňovány postoje a hodnotové orientace, míra závislosti nebo funkční rozdělení rolí. Zaměříme-li se na jednotlivé faktory ovlivňující funkčnost rodiny, lze je z pohledu psychologického považovat za důležité tzv. osobnostně podmíněné. Například že tutéž situaci vnímají různí lidé odlišně (Gillernová, 2011). Členové rodiny jsou partnery v komunikacích.

Dobře fungující rodina je schopna v komunikačních výměnách vyvažovat nevýhody jednotlivých členů zvýšeným zájmem o jejich postoje (Matoušek, 2003).

Důležitá je rodinná přizpůsobivost – adaptabilita. Fungující rodina je schopna relativně dobře řešit situace, které přináší život a adekvátně na ně reagovat, měnit rodinnou strukturu, vztahy rolí a pravidel (Gillernová, 2011).

Základem funkční rodiny je, aby měl být každý člen rodiny dostatečnou úctu k sobě sama, vážil si sebe, ale i ostatních členů rodiny. Hierarchie, rodinná struktura a rozdělení vlivu moci, ale i rolí a povinností přispívá ke správnému chodu rodiny. Rodina by měla být fungující nejen uvnitř, ale i ve vztahu ke svému okolí a společnosti, ve které žije. Dále by fungující rodina měla obsahovat komunikační síť s jasnými pravidly, která by měla být jasná, flexibilní, humánní a především by s nimi měli všichni členové rodiny souhlasit (Plaňava, 2000). Společnost by měla podporovat a chránit rodinu. Vztahy v rodině mají velký vliv na budoucí rozvoj dětí a jejich další život (Sekera, 2010).

1. 2 Manželství

1. 2. 1 Náhled do historie manželství

Tak jako byla rodina kotvou jistoty pro obyčejného člověka, byla i pro badatele při zkoumání společenského vývoje stálým prvkem. Jevilo se, že rodina působí a bude dále působit jako nenápadný, ale velmi významný stabilizující prvek, zaručující soudržnost společnosti (Možný, 2008). Goody uvádí *Už v nejstarších dobách, k nimž je historických pramenů jen poskromnu, a s postupem času jsou stále složitější (a tudíž obtížněji uchopitelné), s mnoha vnitřními rozdíly a variacemi. Nicméně kořeny a vývoj základních rysů rodiny, příbuzenství a manželství se týkají nás všech, neboť utvářejí prostředí, v němž trávíme značnou část života* (Goody, 2006 s. 7).

Dle Goodyho má minulost evropské rodiny vliv na její současnost. V tom, co přetrvává i v tom, co se změnilo. Dnes se hodně hovoří o zániku rodiny. Jádrem tohoto pojednání je teze, že rodina nemůže zaniknout, neboť nějaký druh sexuálního styku a péče o potomstvo je nezbytný pro převážnou většinu lidstva. Rodina prodělala důležité změny, ale některé stejně významné rysy z minulosti přetrvávají (Goody, 2006).

Z doby raného osídlení naší vlasti neexistují žádné historické zprávy o podobě manželských svazků a jejich uzavírání. Z kronik se dá jen vyčíst, že v tomto období přebírali kulturní zvyklosti od římské říše (Jiroušková, 2012). Lidská společnost prošla mnohými etapami vývoje. Velmi významnou etapou byla doba bronzová, která vytvořila nové podmínky, které ovlivnily vývoj rodiny v celé Eurasii. V této době vznikly nové druhy sociální stratifikace založené na vlastnictví půdy. Tyto procesy socioekonomického typu hluboce ovlivnily rodinné struktury (Goody, 2006).

Ještě před vlivem církve předcházelo uzavření manželství právní akt koupě nevěsty. Smluvními stranami nebyl ženich a nevěsta, ale jejich rodiny. Cena, za kterou byla nevěsta prodána, se nazývala věno. Manželství bylo uznáváno podle starého obyčejového práva rituálem (Navrátilová, 2012).

V 16. století podnikla církev řadu kroků, které se týkaly uzavírání a trvání manželství. Cílem bylo uzavírat sňatky pouze prostřednictvím církve. Prosadit vzájemný souhlas snoubenců s uzavřením manželství, a to bez nutnosti vyslovení souhlasu rodičů (Skupnik, 2010). Byly i rozšířeny řady příbuzných, se kterými nebylo možné uzavírat sňatek (Skupnik, 2010). Příbuzenství vznikalo prostřednictvím

kmotrovství, které církev zavedla a postupně rozšířila, aby mohla zavést alternativu rodinných vazeb (Goody, 2006).

V 19. století došlo s rozvojem raného kapitalismu k přehodnocování postavení žen ve společnosti. Změnila se role manželství a rodiny. Tyto změny jsou spojovány s počátky moderního hnutí za práva žen (Goody, 2006). Do konce 19. století bylo manželství chápáno jako způsob rodinného života závislého na jednom společném zdroji obživy. Byly zde jasně rozdělené role vdané ženy a ženatého muže. Stále se vyskytovaly sňatky domluvené rodiči, které byly často nechtěné. Postupně se svatby staly rozšířeným rituálem a vizitkou kulturního bohatství českých tradic (Navrátilová, 2012).

V průběhu 20. století se dostává do popředí individuální preference a láska při volbě svého partnera. Ženy získávají plnohodnotné postavení v rodině, manželství i v zaměstnání ve veřejném sektoru. K velkému nárůstu popularity manželství dochází po druhé světové válce. Lidé v něm spatřují hodnoty, které ozdraví společnost (Možný, 2008). Velkou změnu přinesla nová ústava z roku 1867, na jejímž základě se stalo manželství občanskou záležitostí. V roce 1950 stát odebral církvím vedení matrik a stanovil jako jediný platný manželský svazek ten, který byl uzavřený na úradě. Až po roce 1990 dostali občané znovu možnost volby mezi církevním a občanským svazkem (Jiroušková, 2012).

Od druhé poloviny devadesátých let 20. století docházelo k poklesu počtu uzavřených manželství a zvyšování věku u mužů a žen při sňatku. Také se snížil věkový rozdíl partnerů při uzavírání manželství (Možný, 2008).

1. 2. 2 Manželství a jeho charakteristika

V České republice je manželství uzákoněno Zákonem č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon uvádí, že manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který je stanovený dle tohoto zákona (Zákon č. 89/2012 Sb.). Dle Jandourka je manželství právní vztah, který zavazuje muže a ženu ke společnému životu (Jandourek, 2001).

Giddens definuje manželství jako *společensky uznávaný a schválený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci. Když se dva lidé vezmou, stávají se příbuznými; manželství však spojí i širší škálu nově příbuzných. Rodiče, bratři, sestry a další*

pokrevní příbuzní se manželstvím stávají příbuznými partnera nebo partnerky (Giddens 2013).

Manželství vzniká souhlasným prohlášením muže a ženy, kteří mezi sebou chtějí uzavřít manželství. Podle občanského práva jde o dobrovolný, v zásadě trvalý svazek osob opačného pohlaví. Tento svazek zakládá jak práva, tak i povinnosti (Plecitý, 2009).

Manželství je partnerstvím, které je společností konkrétním způsobem legalizováno. Může být uznáno církví, státem, nebo třeba rituálem. Nemusí být však společenstvím, ve kterém jsou přítomny děti (Gillernová, 2011). Manželství je považováno za sociální instituci podchycenou a chráněnou celou řadou zákonů, rituálů a zvyků. Po celá staletí bylo považováno za vztah trvalý a výlučný. Manželství dnes nabízí mnohem bohatší soužití, nežli tomu bylo dříve. Manželství je nepochybně celoživotní záležitostí pro celý život (Kelly, 2012).

Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Manželství se uzavírá tak, že osoba jednající za orgán veřejné moci, anebo osoba, která jedná za orgán oprávněně církve, položí snoubencům jako oddávající otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství; kladnou odpovědí obou snoubenců vznikne manželství (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Manželství představuje základ pro vytvoření nového rodinného zázemí. Také funguje jako sociální potvrzení kvality vztahu. Na jedné straně přináší manželství nová privilegia i povinnosti, některá z nich jsou zakotvena ve formě právních předpisů. A na straně druhé je současné manželství relativně volnou institucí, která nemá společensky jednoznačně definované normy chování ani přesně vymezené role (Vágnerová, 2007). Manželství je nepochybně celoživotní záležitostí (Kelly, 2012).

V České republice je manželství uznávané pouze v monogamní formě. Jde o formu soužití, kde každý z partnerů nemá současně více než jednoho manželského partnera. To, že je monogamní manželství jedinou tolerovanou manželskou formou neznámá, že člověk musí být v průběhu svého života sezdán pouze s jednou osobou. Opětovné uzavření manželství lze uskutečnit v případě rozvodu nebo ovdovění (Skupník, 2010).

Dle zákona máme dva druhy sňatku:

a) občanský sňatek – snoubenci vstupují do manželství před orgánem veřejné moci za přítomnosti matrikáře

b) církevní sňatek – snoubenci vstupují do manželství před orgánem církve nebo předpisu (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Překážky v uzavření manželství

a) Manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný.

b) Manželství nemůže uzavřít osoba, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena.

c) Manželství nemůže uzavřít osoba, která již dříve uzavřela manželství, ani osoba, která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, a toto manželství, registrované partnerství nebo jiný obdobný svazek uzavřený v zahraničí trvá.

d) Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky, ani mezi sourozenci; totéž platí o osobách, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením.

e) Manželství nemůže být uzavřeno mezi poručníkem a poručencem, mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, nebo pěstounem a svěřeným dítětem (Zákon č. 89/2012 Sb.).

1. 2. 3 Smysl manželství

Rodina je založena na manželství či pokrevní příbuznosti. S ohledem na asociaci mnohých současných rodin se potvrzuje, že nejzranitelnějším článkem rodiny je právě manželství (Jankovský, 2003). V pojetí smyslu manželství dochází neustále k různým změnám. Není zcela neznámou informací, že stálost a dlouhé trvání manželského svazku zcela ztratilo důležitost a význam (Singli, 1999).

Manželství není stav, ale proces, který se v průběhu našeho života stále vyvíjí. Kvalita manželství bezpochyby koresponduje s kvalitou osobností muže a ženy, kteří jej uzavírají. Smysl manželství je tedy ve sdílení, ve vzájemnosti, kdy je jeden odkázán na druhého, kdy se nalezne dostatek prostoru pro důvěru a naslouchání (Jankovský, 2003).

Podle různých výzkumů má manželství stále vysoký význam pro poskytnutí sociálního zázemí a zajištění citových vazeb, a tato funkce je většinou spojována s poskytnutím materiální jistoty partnerům (MPSV, 2004).

Manželství nadále zůstává smysluplným vztahem, který je velmi osobní a intimní, neboť je schopno přirozeným způsobem vytvořit „chráněný prostor“, který nazýváme

domovem. Manželství je nejlepším testem zralosti osobnosti a jeho důležitým předpokladem je dospělost jeho protagonistů (Jankovský, 2003).

1. 2. 4 Uzavření manželství

Dle zákona hlavním účelem uzavření manželství je založení rodiny a výchova dětí. Dále zákon uvádí, že muž a žena mají v manželství stejná práva a i povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, pomáhat si, spolu pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Manželství spočívá ve sdílení a vzájemnosti kde „já“ a „ty“ se mění na „my“ (Jankovský, 2003). Péče o společnou domácnost i výchovu dětí je rovnocenná výkonu zaměstnání. V zákoně se hovoří o tzv. rodičovské odpovědnosti, která je souhrnem práv a povinností při péči o nezletilé dítě. Tato rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Samotným aktem uzavření manželství je sňatek (vzniká manželský svazek a závazek), který může mít celou řadu forem a podob. Jeho součástí je vždy zveřejnění uzavření manželství, které je obvykle doprovázeno veřejným svatebním rituálem (Skupník 2010). Oba partneři by o sobě před uzavřením manželství měli znát svůj zdravotní stav a charakterové vlastnosti (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Počty uzavřených sňatků

Klufová a Poláková uvedly snížení intenzity sňatečnosti jako jednu z nejviditelnějších změn demografického chování v posledních letech (Klufová, Poláková 2010).

Podle ČSÚ v roce 2003 poprvé v České republice klesl roční počet sňatků pod 50 tisíc. Od roku 2004 se počet uzavřených manželství začal opět zvyšovat, ale ne moc výrazně. Výraznější nárůst nově vzniklých manželství přinesl až rok 2007, kdy bylo uzavřeno o 4,3 tisíce manželství více než v roce předchozím. Celkem bylo v roce 2007 oddáno 57 157 párů (ČSÚ, 2013). V následujících letech vstupovalo do manželství stále méně osob. V roce 2011 se v České republice uskutečnilo 45 137 svateb (ČSÚ, 2013).

V roce 2012 se počet uzavřených manželství mírně zvýšil, když bylo zaznamenáno 45 206 manželství (ČSÚ, 2013). V roce 2013 bylo uzavřeno 43,5 tisíce manželství, o

1,7 tisíce méně než o rok dříve. Byl to nejnižší počet uzavřených manželství od roku 1918 (ČSÚ, a, 2016). Počet sňatků uzavřených v roce 2014 byl o 2,1 tisíce vyšší než v roce 2013, který zůstal rokem s historicky nejnižším počtem uzavřených manželství.

Celkem v roce 2014 vstoupilo do manželství 45,6 tisíce mužů a žen. Při prvním sňatku bylo ženichům nejčastěji 29 let a nevěstám 27 let (ČSÚ, a, 2016).

Počet sňatků uzavřených v roce 2015 byl o 2,6 tisíce vyšší než v roce 2014. Do manželství vstoupilo 48,2 tisíce párů snoubenců, nejvíce za posledních sedm let (ČSÚ, a, 2016).

Tabulka 1: Počet sňatků v ČR v letech 2006-2015

Rok	Počet sňatků
2006	52 860
2007	57 157
2008	52 457
2009	47 862
2010	46 746
2011	45 137
2012	45 206
2013	43 499
2014	45 575
2015	48 191

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Sňatky podle vzdělání

Podle ČSÚ jsou také z hlediska vzdělání v ČR uzavírána manželství většinou homogenní. Mezi novomanželi, kteří v roce 2012 uvedli své nejvyšší dokončené vzdělání, mělo 54 % dvojic shodnou úroveň vzdělání, u 39 % se úroveň vzdělání novomanželů lišila o jeden stupeň a pouze u necelých sedmi párů ze 100 byl rozdíl v úrovni vzdělání dvojstupňový. Od roku 2007 je údaj o vzdělání dobrovolný a v roce 2012 nebylo možné homogenitu vzdělání posoudit u 8 % manželských dvojic, neboť alespoň u jednoho ze snoubenců nebylo vzdělání uvedeno (ČSÚ, 2013).

Sňatky podle rodinného stavu

ČSÚ uvádí, že z hlediska rodinného stavu existovala i v roce 2012 mezi snoubenci výrazná homogenita - 79 % manželství bylo uzavřeno mezi osobami stejného rodinného stavu (ČSÚ, 2013). Stejně jako v předchozích letech bylo i v roce 2012 uzavřeno nejvíce sňatků mezi dvěma svobodnými snoubenci (29 684). Druhou nejčetnější skupinu tvoří sňatky, kdy byli oba novomanželé před sňatkem rozvedeni (ČSÚ, 2013).

Podle ČSÚ bylo v roce 2013 uzavřeno 28 877 sňatků mezi dvěma svobodnými snoubenci. V roce 2014 uzavřelo sňatek 30 785 svobodných snoubenců. A v roce 2015 bylo uzavřeno 32 689 manželství oběma svobodnými snoubenci (ČSÚ, a, 2016).

1. 3 Rozvod; druhé manželství

1.3.1 Rozpad manželství

Rozpad manželství působí lidem zranění a bolest, dá se považovat za lidskou tragédii (Kelly, 2012). Zánik manželství může nastat pouze v případech, které stanoví zákon:

1. je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení
2. přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu:
 - se zájmem nezletilého dítěte manželů, které nenabylo plné svéprávnosti, který je dán zvláštními důvody
 - se zájmem manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena zvláště závažná újma
3. mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Stále více roste počet rozvedených a opětovně uzavíraných manželství. Muži jsou v manželství starší nežli jejich ženy v průměru o 2,5 roku. Oproti tomu se zvyšuje počet párů, kde starší ženy mívají za partnery mladší muže. Ženy kolem čtyřiceti let mívají dítě s partnerem průměrně o tři roky mladším. Je mnoho žen, které si přejí mít dítě v mladším věku, ale nemají vhodného partnera. V povědomí společnosti bylo vžité, že pokud měla svobodná matka dítě, znamenalo to, že udělala chybu. Tato představa již

dnes neplatí. S rozvojem emancipace, podnikání a možností pracovního růstu nemají tyto ženy problém se zabezpečením sebe i svých dětí (Sobotková, 2001).

Dokud rozvod nebyl společensky uznávaný, byli partneři více motivováni k řešení svých vzájemných nedorozumění (Kramulová, 2012).

Při vysoké pravděpodobnosti a snadnosti rozvodu přestává být manželství jistotou a tím ztrácí důvod k uzavření. Z toho vyplývá, že se nakonec rozvodovost začíná snižovat, protože svazky, které se rozpadají, byla nesezdaná soužití (Možný, 2008). Kelly ve své knize připouští, že důvodem rozpadu mnoha manželství nemusí být slabá vůle, ale spíše nedostatek porozumění a následně i neschopnost poradit si s těmito situacemi. Někdy je rozpad manželství zaviněn kvůli závažné osobní vině jednoho nebo obou partnerů. Další příčinou může být vyšší očekávání, které si partneři sebou přináší do manželství. Lidská skutečnost manželství v současné době je taková, že pokud není osobní vztah pevně založen, tak je velmi malá naděje, na to že takové manželství přežije. Myšleno je takové manželství, po kterém lidé touží, aby žilo a dále se rozvíjelo (Kelly, 2012).

Matoušek uvádí, rozvod je reakcí na traumata, která vzniknou během manželství tím, že se nenaplní očekávání manželů. Rozvod je výsledkem procesu dlouhodobého rozhodování a zahájí se i proces emočního odpoutávání od partnerů navzájem (Matoušek, 2003). Gillernová ve své knížce uvádí, že podle Národní zprávy o rodině se ČR řadí úrovní rozvodovosti mezi státy s nejvyšším podílem manželství, která zanikají rozvodem. Rozvodovost se promítá i do složení rodin i domácností. Následkem rozvodu vzniká často neúplná rodina s dětmi, domácnost jednotlivce nebo jiná doplněná „znovu složená“ úplná rodina (Gillernová, 2011).

1. 3. 2 Příčiny rozvodů

Plaňava ve své knize uvádí lineární vztah mezi zdravými, fungujícími jedinci a fungujícím, vydařeným manželstvím. Z toho vychází, že zdravý a zralý člověk má zdravé a zralé fungující mezilidské vztahy. Ne vždy jsou oba partneři zralými pro vztah či hlubší mezilidské vztahy. Pokud v manželství a rodině není dostatek flexibility, neexistují jasná pravidla a zavedení hierarchie, manželství se dostává do krize.

Počínající neúspěšnost řešit problémy a neschopnost spolu jasně a srozumitelně komunikovat vede často k rodinným a manželským dysfunkcím a může končit až rozvodem (Plaňava, 2000).

Nejčastější uvedená příčina rozvodu jev současné době ve většině případů obecného charakteru: rozdílnost povah, názorů a zájmů či ostatní příčiny. Konkrétně formulované příčiny na straně muže či ženy (neuvážený sňatek, alkoholismus, nevěra, nezáměr o rodinu, zlé nakládání, odsouzení za trestný čin, zdravotní důvody a sexuální neshody) se ve statistice objevují zřídka (ČSÚ, 2015).

V současné době již nehrají tak závažnou roli například majetkové poměry, ani vztahy v širší rodině. Podstatná je většinou úroveň vzájemných vztahů a citů obou partnerů. Lidé kladou v manželství důraz především na vzájemné porozumění a soulad povah. Proto nejčastější příčinou rozvodu v České republice bývá udávána rozdílnost povah (ČSÚ, 2015).

Rozvodovost

ČSÚ uvádí, že v roce 2013 soudy ČR rozvedly 27 895 manželství, o 1,5 tisíce více než v roce 2012, ve srovnání s lety 2001-2008 však o 3-5 tisíc méně. Absolutní počet rozvodů tak reflektuje zejména dlouhodobý vývoj snižujícího se počtu sňatků, zatímco intenzita rozvodovosti se příliš nemění, zůstává vysoká. Od roku 2001 se pohybuje na úrovni 45-50 % manželství končících rozvodem (ČSÚ, 2015). Od počátku 90. let 20. století se u rozvodu příliš nemění zastoupení mužů a žen, kteří se rozvádí minimálně již podruhé. Tvoří jednu pětinu rozvádějících se osob. Návrh na rozvod podává ve dvou třetinách případů žena. Z celkového počtu manželství rozvedených v roce 2013 bylo 57,1 % s nezletilými dětmi. Podíl rozvodů s nezletilými dětmi se v průběhu let postupně snižuje, před deseti roky byl 63,4 % (ČSÚ, 2015).

Dle ČSÚ v roce 2014 bylo rozvedeno 26764 manželství. A v roce 2015 bylo rozvedeno 26 083 manželství (ČSÚ, a, 2016).

Tabulka 2: Počet rozvodů v ČR v letech 2006 -2015

Rok	Počet rozvodů
2006	31415
2007	31129
2008	31300
2009	29133
2010	30783
2011	28113
2012	26402
2013	27895
2014	26764
2015	26083

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

1. 3. 3 Vznik druhého manželství

Dle Kellyho *naprostá většina párů vstupuje do manželství s nadějí, že v něm budou žít po celý zbytek života. Zde je vidět jejich přesvědčení týkající se manželství a manželské lásky: nikdo z nich nevstupuje do manželství se záměrem toto manželství v pozdější době zrušit. Mnoho lidí si uvědomuje, že rozpad manželství je teoretická možnost, ale zároveň si myslí, že je to jako se smrtí, je to prostě něco, co se může stát těm druhým. Ve skutečnosti přece nevěříme, že by se toto mohlo stát právě v našem manželství. Proto když oba dva partneři vstupují do manželství s očekáváním, že bude trvat celý život, musí zažít něco naprosto nečekaného, co je dovede do situace drasticky měnící toto jejich očekávání, do situace neodvratného rozpadu* (Kelly, 2012, s. 29).

Možný ve své knize uvádí, že se dříve tato problematika opakovaného manželství nechávala bez většího povšimnutí. Dnes je to jedno z nejběžnějších témat výzkumu (Možný, 2008). Vzrůstající počet rozvodů u mladých párů neznamena, že je jejich neúspěch v manželství odradí. Proto často znovu uzavírají nový sňatek (Lande, Mosten, 2013). Opakovaná rodina je rodinou podstatně odlišnou od rodiny z prvního manželství. Nový sňatek často následuje brzy po rozvodu. To platí hlavně pro muže, protože ženy jsou v tomhle opatrnější. Je to dané také tím, že pro rozvedené muže se do relativně vysokého věku objevují stále nové potenciaálně svobodné partnerky.

Naopak pro ženy je možnost vybrat si mladšího partnera omezenější. Rozvedené ženy bývají časem se svým stavem celkem spokojeny, oproti rozvedeným mužům, ti zůstávají dlouhodobě méně šťastni (Možný, 2008).

Dle Možného *Pomáhá to vysvětlit, proč se muži častěji opakovaně žení, pokud si to mohou dovolit, zatímco ženy zůstávají, pokud si to mohou dovolit, svobodné* (Možný, 2008, s 225). Giddens uvádí, že při druhém sňatku jsou někteří lidé poměrně mladí a bezdětní. U párů ve věku 25-45 let bývá ale pravidlem, že si přivádějí do nového vztahu děti z předchozích manželství. Do nového manželství se mohou narodit další děti. Také to záleží na předchozím stavu partnerů, zda šlo o rozvod či ovdovění nebo zda byl jeden z nich svobodný (Giddens, 2013).

Dle Možného hlavně v oblasti vztahů se u manželů opakovaných manželství označují za úspěšnější než ta první. Naopak vztahy mezi dětmi a rodiči jsou problematictější (Možný, 2008).

1. 3. 4 Patchworková rodina

Co to je patchworková rodina? Dříve jsme tento výraz neznali, ale generace dnešních třicátníků jej používá běžně. Jedná se o případy, kdy se někdo rozvedl, založil novou rodinu, ale s tou předešlou je dál v kontaktu. To znamená, že děti se stýkají s novými partnery svých rodičů, s novými sourozenci, s novými babičkami, novými dědečky. Tímto způsobem vznikají nové rodiny, tak jak se tvoří patchworkové deky (I 60, 2014). Nebo se jí také říká sešívaná rodina (Vránková, 2011). Psychologové se shodují, že výraz patchwork, který se dříve používal jen v souvislosti s technikou ručních prací, je velmi výstižný (I 60, 2014).

V dnešní době dochází ve vyspělých zemích k tomu, že tradiční rodina je nahrazována rodinou sešívanou (Listl, 2011). V České republice není znám přesný počet takovýchto rodin. Například v Německu je zhruba každá desátá rodina znovu složena (Vránková, 2011).

Socioložka, Hana Maříková si myslí *Osobně považují nová rodinná uspořádání za způsob, jak se rodinný model přizpůsobuje realitě*. Patchworkové skládačky tedy neznamenají konec rodiny, ale jen její transformaci (Vránková, 2011).

Co přijde po rodině? ptá se také Elisabeth Beck-Gernsheimová v titulu své knihy. Odpověď zní: *Lidé budou mít nadále potřebu vzájemných vazeb, jen mohou mít ty vazby trochu jiný obsah a trvání.* Po rodině přijde zase rodina. Jen trochu jiná, třeba s více tatínky a nějakou tou matkou navíc (Vránková, 2011).

Dávno není výjimkou, že dítě má dnes kromě své mámy a táty ještě alespoň jednoho „rodiče navíc“ (Degen, Windisch, 2016). Teď se na výchově podílí všichni společně a dítě dnes musí poslouchat tři nebo čtyři dospělé současně (Vránková, 2011).

V mnoha základních školách je teď běžné, že když přijde řeč na prarodiče, děti hlásí, že mají až čtyři babičky a čtyři dědy (I 60, 2014). Když taková rodina funguje, tedy noví členové do sebe zaklapnou jako kousky sešívané deky, je to fajn (Scott, London, Hurst, 2005). Bohužel je hodně případů, kdy taková patchworková rodina drží pohromadě jen tak tak (I 60, 2014). Sociologové si všímají, že v tomhle zmatku biologické vazby ztrácejí na významu a zvyšuje se důraz na sociální stránku rodičovství (Vránková, 2011).

Stále více dětí zažívá během dětství několik rodinných uspořádání, to znamená, že žije nějakou dobu buďto jen s jedním z rodičů nebo s jeho novým partnerem, případně novými sourozenci či dětmi z předešlých vztahů nového nevlastního otce či matky říká Anna Šťastná z Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí. V mnoha rodinách nesou tyto změny uspořádání nejhůře prarodiče. Mnozí jsou ještě z generace, kdy byl rozvod brán jako něco naprosto výjimečného (I 60, 2014).

Pro generaci dnešních seniorů může být právě snadné střídání partnerů a vytváření nových rodin s dětmi z předešlých vztahů něco, co se jim chápe těžce. Ale sociologové ze všech evropských zemí mají jasno: Je to trend budoucnosti. Možná jsou dnešní senioři poslední generací, které na tom připadá něco divného. Až budou babičkami a dědečky dnešní třicátníci, vůbec se nebudou divit, že mají vnoučata, se kterými vlastně nemají nic společného, jen to, že patří novému partnerovi jejich dítěte (I 60, 2014). Pro všechny strany bude prospěšné, když tento trend nebudeme považovat za špatný a pokusíme se ho akceptovat (Parke, 2013).

1. 4 Nesezdané soužití

Nesezdané soužití je asi nejfrekventovanější výraz pro dlouhodobější životní společenství dvou osob odlišného pohlaví, které žijí ve svazku podobném manželství, aniž by byly oficiálně sezdány (Vítečková, Brabcová, 2010). Ve všech společnostech vždy existovaly páry, které spolu žily tzv. „na hromádce“ nebo též „na psí knížku“. Těmito výrazy se tradičně označovalo a stále ještě označuje nesezdané soužití (Možný, 2008).

Dalšími termíny, jež používají zahraniční odborníci pro toto životní společenství, jsou společné soužití, konsenzuální svazek, dvoustupňové manželství, kamarádské manželství nebo manželství na zkoušku. Termín, který je většinou přijímán, je právě nesezdané soužití neboli nesezdaná kohabitace. Nesezdané soužití je v současné době často skloňováno v nejrůznějších informačních zdrojích, ale nejde o nový jev. Je znám již z dávných dob. V současné době však dochází k nárůstu způsobu tohoto soužití a veřejnosti je oproti dobám minulým přijímáno (Vítečková, Brabcová, 2010).

Manželství již nepředstavuje jedinou společensky akceptovanou formu partnerského soužití. Rovněž se vytrácí i spojitost mezi manželstvím a reprodukcí. Nesezdané soužití se stává součástí života například jako alternativa k manželství, krátkodobé soužití partnerů nebo jako soužití „na zkoušku“ (Chaloupková, 2006).

Hamplová a Pikálková popisují nesezdané soužití spíše jako přechodnou fázi před uzavřením manželství, která nenahrazuje tradiční legální manželství. V této fázi nelze říci, jestli se jedná o předstupeň manželství nebo o dlouhodobé soužití. Protože nelze dopředu říci, která z nesezdaných soužití se opravdu promění v manželství (Hamplová, Pikálková, 2002).

Univerzální přístup ke vzdělání, participace žen na pracovním trhu, důraz na seberealizaci, dostupnost účinné antikoncepce v souvislosti s liberalizací sexuálních norem vytvořily prostor pro rozšíření nesezdaného soužití (Paloncyová, 2011).

Singly (1999), Rabušic (2001) i Možný (2002) se zmiňují, že jde o soužití individualizované, orientované na seberealizaci každého z partnerů, soužití umožňující pocit individuální svobody a výrazně osobní identity (Vítečková, Brabcová, 2010).

Změny rodinného chování jsou vysvětlovány dvěma skupinami důvodů: zaprvé především změna hodnot a rostoucí individualismus ve společnosti, zadruhé změnami ekonomických podmínek a nárůstem nejistoty na pracovním trhu (Vítečková, Chaloupková, 2014).

Dle Rabušice dříve tradiční vzorec: láska – chození spolu – sňatek – pravidelný sex – děti, není dnes pravidlem. Nesezdané soužití můžeme pozorovat v několika podobách. První z nich je tzv. manželství na zkoušku neboli soužití snoubenecké. Je to v podstatě moderní varianta cesty do manželství. Pár si vyzkouší jaké je to sdílet společnou domácnost ještě před svatbou. Tento typ nesezdaného soužití však není jediný (Rabušic, 2001).

V tradičních i novodobých společnostech zůstávají někteří lidé trvale neprovdaní a bezdětní. Jedním z důvodů je přibývání homosexuálně orientovaných jedinců, kteří přiznávají svou orientaci. Druhý nepříznivý faktor, který zapříčiňuje tento stav, je zvýšení podílu neplodných mužů a žen v populaci. Třetí skupina lidí žijících v singlu si zvolila tuto formu za svůj celoživotní styl (Možný, 2008).

Podle Rabušice je logickým vyústěním snižujícího se počtu lidí, kteří vstupují do manželství, vznik alternativních forem partnerského soužití. Lidé si místo manželství vybírají život v nesezdaném soužití (Rabušic, 2001).

1. 4. 1 Podoby nesezdaného soužití

Nesezdané soužití se vyskytuje snad u všech věkových skupin i sociálních vrstev. Najdeme jej u mladých studentů, kteří spolu bydlí při studiích na vysokých školách nebo také u stejně mladých párů, které již nestudují, ale musejí si vydělávat na živobytí a připravují se na společný život. V nemanželském svazku spolu mohou žít lidé rozvedení, kteří nejsou připraveni na další manželství nebo lidé ovdovělí, kteří si našli partnera (Rabušic, 2001).

Rabušic uvádí ve své knize další základní podoby: soužití porozvodové, soužití dočasné, soužití namísto manželství, snoubenecké soužití (Rabušic, 2001).

Pokud jedinec ukončil manželství rozvodem a našel si nového partnera, se kterým již nemíní vstoupit do manželského svazku a chce s ním zůstat žít v kohabitaci, jedná se o soužití porozvodové (Rabušic, 2001).

Chození dvou lidí v tradičním slova smyslu, kdy spolu pár vede milostný život, ale prozatím neuvažuje vstoupit do manželství, charakterizuje soužití dočasné. Toto soužití může také definovat vztah dvou lidí po rozvodu, kdy rozvedený člověk má partnera, ale nepomýšlí na další sňatek (Rabušic, 2001).

Soužití namísto manželství můžeme pojmenovat alternativou k manželství, kdy spolu lidé plánují žít celoživotně nesezdaně a rodit do tohoto vztahu i děti (Rabušic, 2001). Soužití snoubenecké je právě ono enormně rozšířené a notoricky známé manželství na zkoušku, kdy spolu pár společně žije a hospodaří a chystá se v budoucnu transformovat kohabitaci na manželství (Rabušic, 2001).

Partnerské soužití může existovat ve formě společného trvalého nebo příležitostného bydlení. Také jako oddělené soužití, kdy partneři vedou samostatné životy v oddělených domácnostech (Skupnik, 2010).

1. 4. 2 Náhled do historie nesezdaného soužití

Nesezdané soužití se významně rozšířilo ve vyspělých evropských zemích v 70. letech. Kohabitace však není jev zcela nový, neboť existovala již v tradiční společnosti, kde byla častá především v nižších vrstvách společnosti. Hlavním důvodem zde však byly především majetkové otázky, roli zde hrálo rovněž dědické právo (Paloncyová, 2011)

V 60. letech, ve kterých tento sociologický jev vznikl, považovaly první švédské páry, které takto žily, nesezdané soužití za alternativu přežilého manželství (Rabušic, 2001).

Vysvětlením nových druhů soužití se zabývala v 80. letech i autorka teorie sociální směny Valerie K. Oppenheimerová, podle které je kohabitaci možné chápat jako výraz pečlivějšího hledání vhodného partnera (Rabušic, 2001). Prudký nárůst počtu osob žijících v nesezdaném soužití se objevuje od 80. let i v České republice (Možný, 2008). Na počátku tohoto období už před svatbou spolu bydlela asi třetina snoubenců a průměrné nesezdané soužití trvalo asi rok a končilo sňatkem (Možný, 2008).

Ve věku 25 let už zůstávalo na konci 80. let 37% mužů a 16% žen svobodných a o 10 let později bylo v tomto věku 79% mužů a 62% žen (Možný, 2008).

V době, kdy se nesezdané soužití stalo jednou z přijatelných a poměrně rozšířených forem partnerství, vnímala řada odborníků kohabitaci pozitivně. Nesezdané soužití se na Západě rychle rozšířilo v řadách studentů a u lidí na počátku ekonomické aktivity. Veřejné mínění se shodovalo s odborníky, a tato soužití byla tolerována či dokonce vítána (Paloncyová, 2011).

Většina lidí se domnívala, že kohabitace u mladých lidí je pouze přechodným stádiem v partnerském vztahu a odpovídá dřívějšímu zasnoubení, které končí sňatkem. Předpokládalo se, že manželství uzavřená na zkušenosti společného bydlení a hospodaření, budou pak stabilnější. To se však nepotvrdilo. Řada párů odmítala měnit svůj status a zlegalizovat soužití. Manželství uzavřená po tzv. manželství na zkoušku byla naopak méně stabilní než přímé sňatky (Palonciová, 2011).

Se změnami forem partnerského soužití (vzestup rozvodovosti a opakované manželství) ve druhé polovině dvacátého století souvisel i vzestup počtu nesezdaných soužití (Možný, 2008).

1. 4. 3 Stabilita vztahu v nesezdaném soužití

V české právní úpravě je používán termín „vztah druha a družky“, ovšem mezi nesezdané soužití a vztah druh – družka není možné psát rovnítko. Vztah druh – družka vyžaduje od partnerů, aby učinili jisté formální a administrativní kroky a většina dvojic v nesezdaném soužití nic takového nečiní a dokonce by jim to bylo i proti mysli (Rabušic, 2001).

Společné soužití v nesezdaném soužití lze považovat za zcela soukromou akci partnerů. Partneri spolu chtějí žít jako pár a společnost tento závazek akceptuje (Skupnik, 2010). Pro některé páry je i nesezdané soužití vhodným prostředím pro výchovu dětí (Musick, 2007).

Instituci manželství jako celoživotního partnerského svazku zpochybnil zvyšující se počet rozvodů. Mezi nejčastěji uváděné důvody, proč lidé volí nesezdané soužití, patří přání udržet si více osobní svobody a nezávislosti a strach z rozvodového řízení (Palonciová, 2011).

Rozdíly mezi manželstvím a nesezdaným soužitím

Zvyšující se počet nesezdaných soužití na jedné straně souvisí se snižující se sňatečností a rostoucím průměrným věkem při uzavírání sňatků a na straně druhé je spojen se zvyšující se mírou rozvodovosti. Nesezdané soužití se stává stále častěji uznávanější formou partnerského života a vytrácí se souvislost mezi manželstvím a rozením dětí. Každé třetí dítě se dnes rodí mimo manželství, tudíž nesezdané soužití je

akceptováno i jako prostředí, kde dítě vyrůstá a je zde vychováváno (Chaloupková, 2006).

Jak se od sebe liší nesezdané soužití od manželství? Liší se v právní úpravě. Manželství je upraveno v zákoně (Jandourek, 2001). Zákon č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku definuje manželství jako právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu (Zákon č. 89/2012 Sb.). Nesezdané soužití je stav, kdy spolu muž a žena sdílí domácnost bez úředního potvrzení, jednodušeji manželství je právně legalizovaný vztah dvou lidí a nesezdané soužití nikoliv (Jandourek, 2001).

V případě rozchodu je mnohem složitější odejít z manželství. Rozvádějící se manželé se musí domluvit na rozdělení majetku a výchově dětí a neshodnou-li se, rozhodne za ně soud. Nesezdaní partneři by před sebou v případě rozchodu měli mít jednodušší úkol. Většinou si jeden sbalí své osobní věci a odejde z bytu druhého partnera. I v dnešní době existuje u nesezdaného soužití pojem druha družka, což v případě rozchodu zajišťuje majetkové vyrovnání či placení výživného (Giddens, 2013).

Manželství zaniká rozvodem, při kterém soud právně určuje majetkové vyrovnání. U nesezdaných soužití bohužel při zániku nejsou k dispozici žádné zákony. Kromě snadnějšího rozchodu někteří mladí lidé tvrdí, že v nesezdaném soužití platí větší rovnost a sňatek neuzavírají také kvůli velkým nákladům za svatbu (Rabušic, 2001).

Hamplová a Pikálková uvádějí jako zajímavost, že páry, které si zkusily žít spolu před svatbou v nesezdaném soužití, se rozvádějí častěji než páry, které vstoupily do manželství přímo bez předchozího manželství na zkoušku (Hamplová, Pikálková, 2002).

Lidé se základním vzděláním jsou nejméně tolerantní k alternativním formám soužití, ale zároveň jsou jejich nejčastějšími nositeli. Naopak vysokoškoláci jsou k nesezdanému soužití benevolentní, ale před kohabitací upřednostňují manželství (Rabušic, 2001).

Ke společnému soužití může také docházet u párů, které chtějí odhalit potencionální výhody a nevýhody budoucího manželství nebo chování budoucího manžela a manželky. Většinou toto rozhodnutí není plánované, ale jde o vyplynutí situace ze samotného vztahu. Partneři spolu stráví stále více času ve svých bytech, až se nakonec přestěhují do jednoho společného bytu. Velká část dvojic vstoupí po určité době do manželství (Giddens, 2013).

Nesezdané soužití v číslech

Dle ČSÚ je jednou z významných změn rodinného chování, ke které dochází v České republice od počátku 90. let 20. století, rozšíření neformálních partnerských svazků. S tím je spojen pokles sňatečnosti, dlouhodobě vysoká úroveň rozvodovosti a zvyšující se věk při uzavření prvního sňatku. To znamená, že manželství přestává představovat jedinou akceptovanou formou partnerského soužití. V roce 1991 žili v nesezdaném soužití spíše rozvedení partneři ve středním věku, podle výsledků ze sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 se potvrdilo, že nesezdané soužití preferuje více lidí z mladší věkové generace. Ve sčítání 2011 bylo možné odvodit detailní charakteristiky nesezdaných soužití pouze v domácnostech tvořených 1 rodinou, tj. právě jedním nesezdaným soužitím bez nebo s dětmi popřípadě další osobou (ČSÚ, 2014).

Zatímco v roce 1991 představovala nesezdaná soužití necelého 3,5 % všech domácností tvořených 1 úplnou rodinou, o dvě desetiletí později jejich váha stoupla na více než 11 % úplných rodin. K 26. 3. 2011 bylo sečteno 4056 hospodařících domácností tvořených 1 faktickým partnerstvím (ČSÚ, 2014).

Věková struktura nesezdaných soužití se za poslední dvě desetiletí významně změnila. Zatímco v roce 1991 byl v nejmladším věku 15–29 let zjištěn nejnižší podíl nesezdaných soužití a maximální naopak ve věku 40–49 let, již v roce 2001 byl zaznamenán výrazný posun k mladším věkovým skupinám. K 26. 3. 2011 byla více než polovina nesezdaných soužití soustředěna do věku 25–39 let a již jen necelá třetina mezi 40–59 let (ČSÚ, 2014).

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zjistit a popsat, jak studenti vysokých škol po celé České republice vnímají manželství a rodinu. Úkolem je zjistit, zda studenti vysokých škol mají ve svém subjektivním žebříčku hodnot uvedenou rodinu a na jaké je pozici. A také mě zajímá, názor studentů na partnerské soužití. Chtěla bych se dozvědět, zda studenti stále mají manželství jako nejsprávnější partnerské uspořádání a nesezdané soužití je pro ně jen přechodným stavem.

V teoretické části jsem se zaměřila na historický vývoj manželství a nesezdaného soužití. Dále jsem popsala změny, které nastaly v partnerských vztazích a které vedou k uzavření manželství nebo k volbě nesezdaného soužití.

Praktická část práce je naplněna prostřednictvím kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření. Zkoumaným souborem jsou studenti vysokých škol po celé České republice, kteří byli vybráni pomocí náhodného výběru tak, aby zkoumaný vzorek splňoval kritéria reprezentativnosti.

2.2 Hypotézy

V návaznosti s mým cílem jsem stanovila dvě hypotézy. Při výběru hypotéz jsem se zaměřila na vzorek obyvatel a oblast zájmu, na kterém budu během výzkumu pracovat.

Hypotéza č. 1: Rodina v hodnotové hierarchii studentů vysokých škol je uvedena do třetího pořadí.

Hypotéza č. 2: U studentů vysokých škol je preferováno nesezdané soužití před manželstvím.

2.3 Operacionalizace pojmů

Cílová skupina – je soubor jednotek, pro které předpokládám, že moje závěry jsou platné (studenti vysokých škol po celé České republice).

Hodnota - vyjadřuje důležitou oblast v životě člověka, důležitost.

Manželství – je právní svazek mezi mužem a ženou.

Nesezdané soužití - forma soužití muže a ženy bez uzavření manželství.

Preference – způsob výběru mezi dvěma možnostmi (v tomto případě mezi manželstvím a nesezdaným soužitím), kdy je častěji vybírána (preferována) jedna z nich.

Priorita – preference, upřednostnění, nebo vyšší důležitost (Matoušek, 2016).

3. Metodika výzkumu

3.1 Použitá technika sběru dat

Pro zjištění názorů a postojů studentů v České republice jsem použila kvantitativního výzkumu za pomoci metody dotazování. Formou dotazníkového šetření, byly zjišťovány pohledy studentů na otázky uvedené v dotazníku.

Tato technika je určena ke sběru dat u výběrového souboru populace a získává se náhodným výběrem (Hubík, 2006). Jde o konkrétní výzkumné postupy, zaměřené na získávání dat a poznatků (Kozlová, 2009). Kvantitativní výzkum předpokládá, že sociální jevy, které jsou předmětem výzkumu, jsou měřitelné, dají se třídit a získávají se ve kvantifikovatelné podobě (Hubík, 2006).

Protože se jedná o pilotáž, ověřovala jsem správnost, srozumitelnost a vhodnost otázek v dotazníku. Cílem bylo upřesnit záměr celého výzkumu. Pro kvantitativní výzkum je významné zjistit předmět zájmu, a jakým způsobem jsou tyto zájmy měřitelné (Zich, 2005).

Na začátku dotazníku došlo k představení zadavatele dotazníku, nastínění účelu výzkumu. Respondenti byli seznámeni s pravidly vyplňování. Dotazník, který je nejpoužívanější formou sběru dat, byl zcela anonymní a obsahoval dvacet dva otázek. První čtyři otázky byly identifikační, týkaly se pohlaví, věkové skupiny, odkud respondent pochází a jaký typ vysoké školy studuje. Dále následovaly otázky, které zjišťovaly názory na manželství a partnerské vztahy. Deset otázek bylo uzavřených, šest otázek napůl uzavřených, ty byly doplněny o variantu „jiné“. Tři otázky byly zcela otevřené a dále byly položeny tři otázky škálové.

Při stanovení otázek jsem se zaměřila na cíle, kterých jsem chtěla dosáhnout v rámci určených hypotéz (Kozlová a Kubelová, 2009).

Výzkum probíhal v těchto třech krocích:

- prvním krokem byla příprava podkladů a sestavení dotazníku
- druhým krokem byl sběr dat – shromažďování vyplněných dotazníků
- třetím krokem bylo zpracování, vyhodnocení dotazníků a ověřování hypotéz

Způsob doručení a vyplnění dotazníků jsem prováděla osobní přítomností a využitím elektronického zveřejnění dotazníku na webové stránce.

Byla provedena analýza vyhodnocených dat a jejich statistické zpracování. Na zpracování a vyhodnocení dat z dotazníku jsem použila program Microsoft Excel. Výsledky jsou uváděny v číslech a procentech a ke zpracování dat byly použity grafy a tabulky.

3. 2 Charakteristika zkoumaného souboru

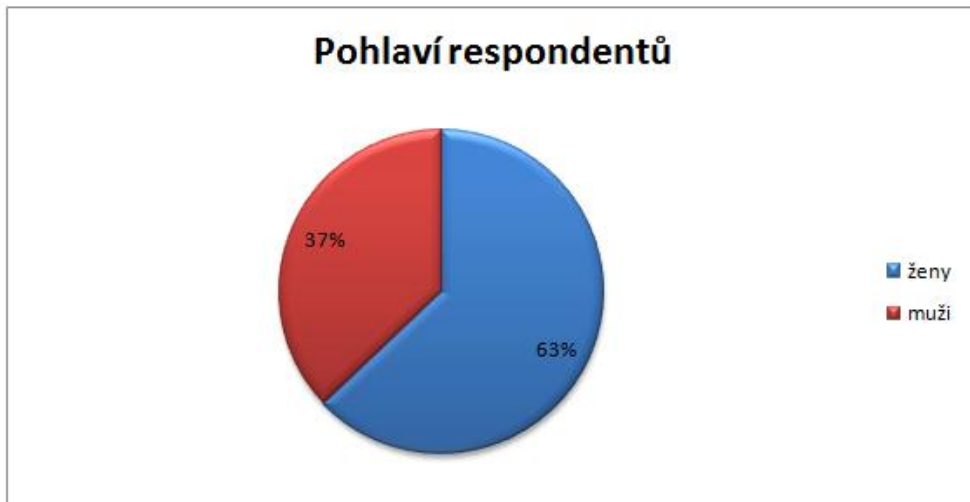
Zkoumaným souborem byli studenti vysokých škol po celé České republice, kteří byli vybráni pomocí náhodného výběru. Populace byla rozdělena do homogenních skupin podle určitého kritéria. Z jednotlivých skupin byly poté náhodně vybrány jednotky do výběru. Kritéria, která měla být splněna, byla následující: student po celé české republice, pohlavím muž nebo žena.

Dotazník byl nabídnut v tištěné nebo v elektronické podobě. Sběr dat probíhal po celé České republice, od ledna do konce března 2017. Dotazníky jsem distribuovala sama, pomocí známých a také přes dotazované, kteří mi je pomáhali dále rozšiřovat. Celkem bylo rozdáno 1420 dotazníků, vrátilo se jich 916 (návratnost dotazníků byla 64,7 %). Na dotazník odpovědělo 576 žen a 340 mužů.

4. Výsledky dotazníkového šetření

4.1 Vyhodnocení

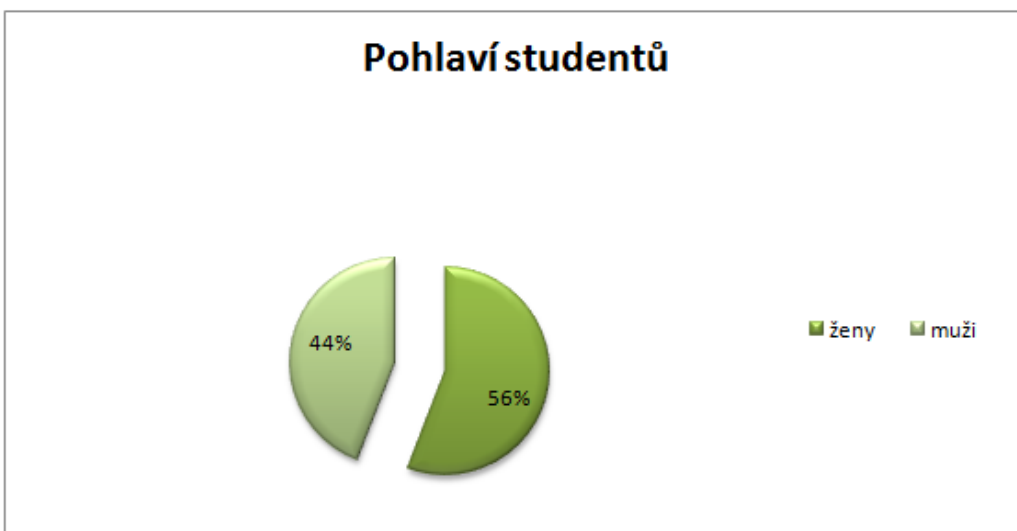
Graf 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 1 znázorňuje pohlaví zúčastněných. Dotazník vyplnilo 916 respondentů, z toho 576 žen (63%) a 340 mužů (37%).

Graf 2: Pohlaví studentů

Zdroj: vlastní graf

ČSU uvádí, že v České republice je celkem 327 909 studentů vysokých škol. Z toho je 182 547 (56%) žen a 144 362 (44%) mužů, viz graf 2 (ČSU, b, 2016).

Tabulka 3: Věkové zastoupení u respondentů

Věk	Počet	Procenta
19	35	4%
20	95	10%
21	111	12%
22	138	15%
23	168	18,5%
24	130	14%
25	74	8%
26	50	5,5%
27	37	4%
28	24	3%
29	16	2%
30	11	1%
31-40	22	3%

Zdroj: Vlastní výzkum

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila nejen na studenty prezenční formy, ale i studenty kombinované formy. Dle výsledků uvedených v tabulce bylo nejvíce respondentů ve věku od 19 do 28 let, tedy spíše studenti prezenční formy, kterých je i v rámci České republiky zastoupeno více. Nejpočetnější byla skupina ve věku 23 let (168 respondentů), dále 22 let (138 respondentů), 24 let (130 respondentů) a 21 let (111 respondentů). Ostatní věkové skupiny byly zastoupeny spíše okrajově.

Graf 3: Místo původu respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu oslovených 916 respondentů jich 528 (58 %) pochází z města a zbylých 388 (42 %) respondentů pochází z vesnice.

Graf 4: Typ školy, kterou respondenti studují

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 4 jsem se respondentů ptala, jaký typ vysoké školy studují. Nejvyšší procento zastoupení má vysoká škola se zaměřením na ekonomii, management a marketing 256 (28%) respondentů. Na druhém místě se objevila vysoká škola pedagogická, filozofická 203 (22%) respondentů. A na třetím místě byla uvedena vysoká škola technického a IT zaměření, a to celkem u 116 (13%) dotázaných respondentů.

Přibližně stejný počet respondentů studuje na vysoké škole se zaměřením zdravotním a sociálním (11% respondentů); zemědělským, přírodovědeckým, veterinárním (10% respondentů) a vojenskou a policejní vysokou školu (10% respondentů). Zbylé typy vysokých škol byly zastoupeny pouze okrajově (například právnická nebo umělecká). V kategorii jiné se nejvíce objevovala vysoká škola teologická (14 respondentů).

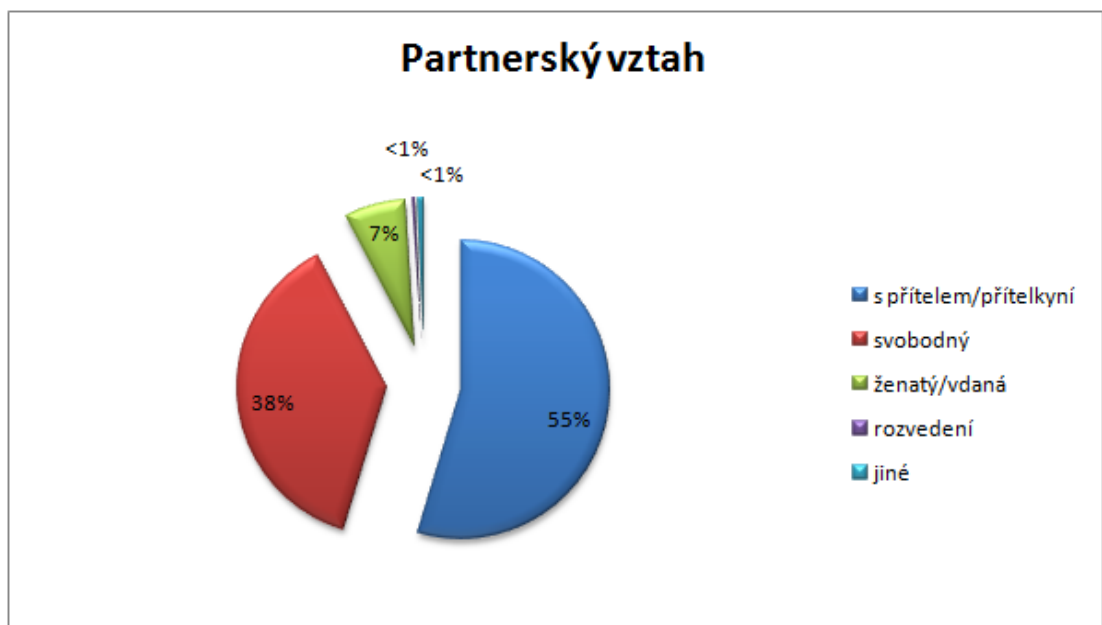
Podle ČSU nejvíce studentů studuje technické vědy a nauky, a to celkem 73 227 studentů. Na druhém místě jsou to vědy a nauky ekonomické 69 492 studentů. A na třetím místě jsou zastoupeny humanitní a společenské vědy 56 218 student, viz tabulka níže (ČSU, b, 2016).

Tabulka 4: Typ školy, kterou studenti studují

Typ vysoké školy	Počet
technické vědy a nauky	73 227
ekonomické vědy a nauky	69 492
Humanitní a spol. vědy	56 218

Zdroj: vlastní tabulka

Graf 5: Současný partnerský stav respondentů

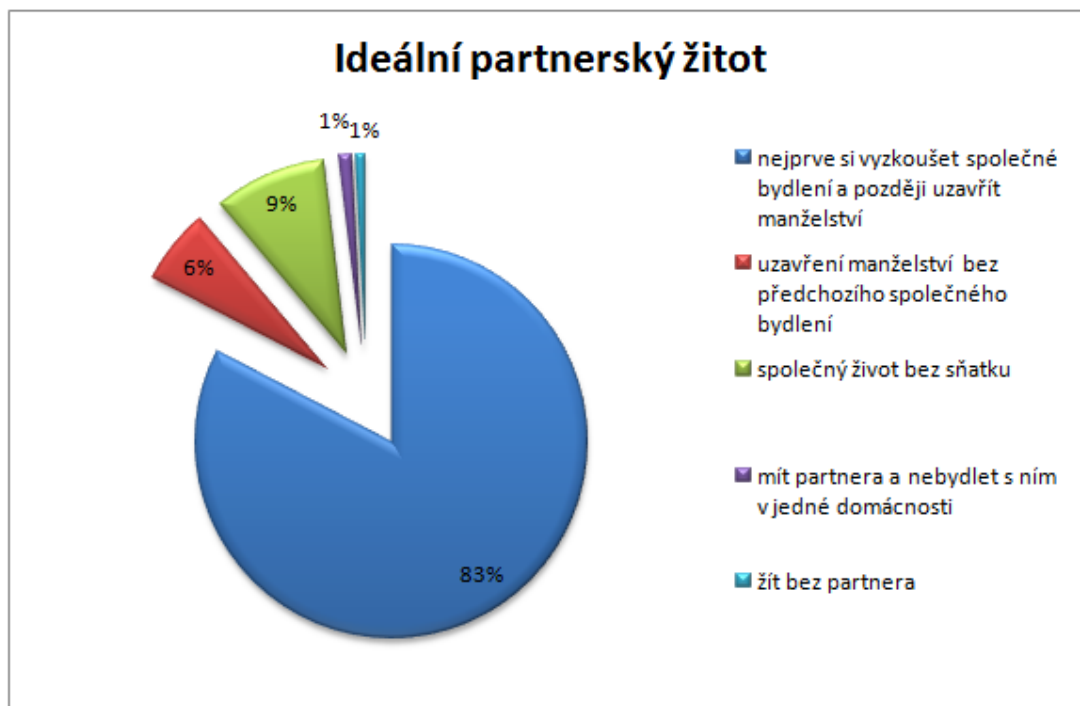

Zdroj: Vlastní výzkum

Z odpovědí dotázaných respondentů vyplynulo, že na otázku v dotazníku odpovědělo 501 (55%) studentů, kteří jsou v partnerském vztahu. Druhá nejčastější odpověď byla svobodný 345 (38%) studentů a 61 (7%) studentů je v manželství.

3 (<1%) dotázaní studenti odpověděli, že jsou rozvedeni. Tato odpověď byla zastoupena pouze okrajově, nejspíše vzhledem k nízkému věku respondentů. V kategorii jiné byla zastoupena odpověď zasnoubený/á a takto odpovědělo 6 (<1%) dotázaných vysokoškoláků.

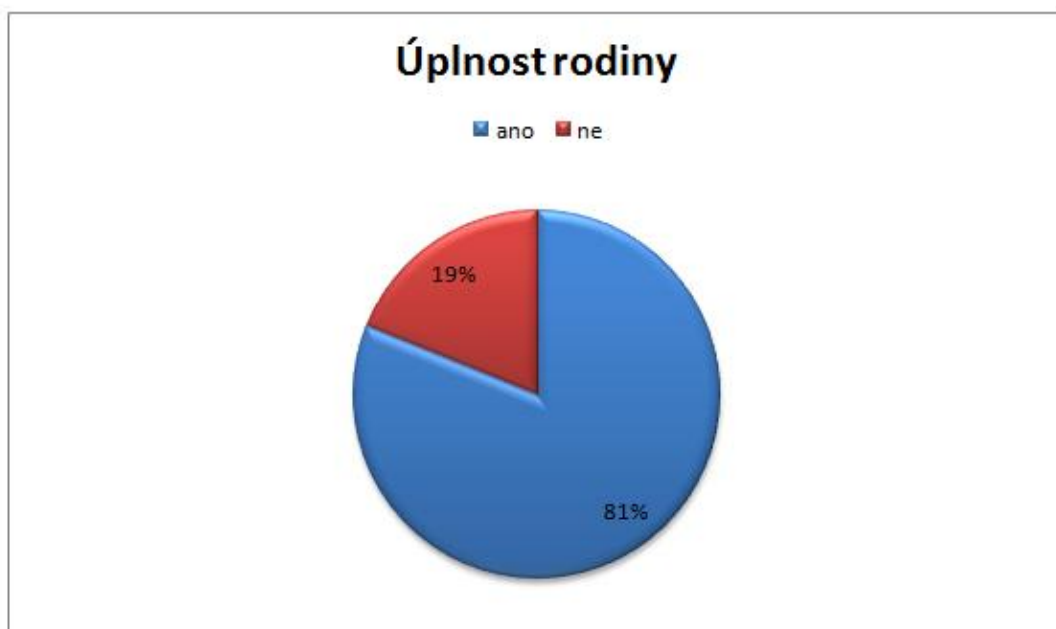
Graf 6: Ideální partnerský život respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku „Jaký je podle Tebe ideální partnerský život“ vybralo 756 (83%) respondentů variantu nejprve si vyzkoušet společné bydlení a později uzavřít manželství. Na druhém místě se objevila odpověď společný život bez sňatku 85 (9%) respondentů. A na třetím místě dotázaní respondenti udávají uzavření manželství bez předešlého společného bydlení 57 (6%) studentů. Ostatní dvě kategorie byly zastoupeny pouze okrajově.

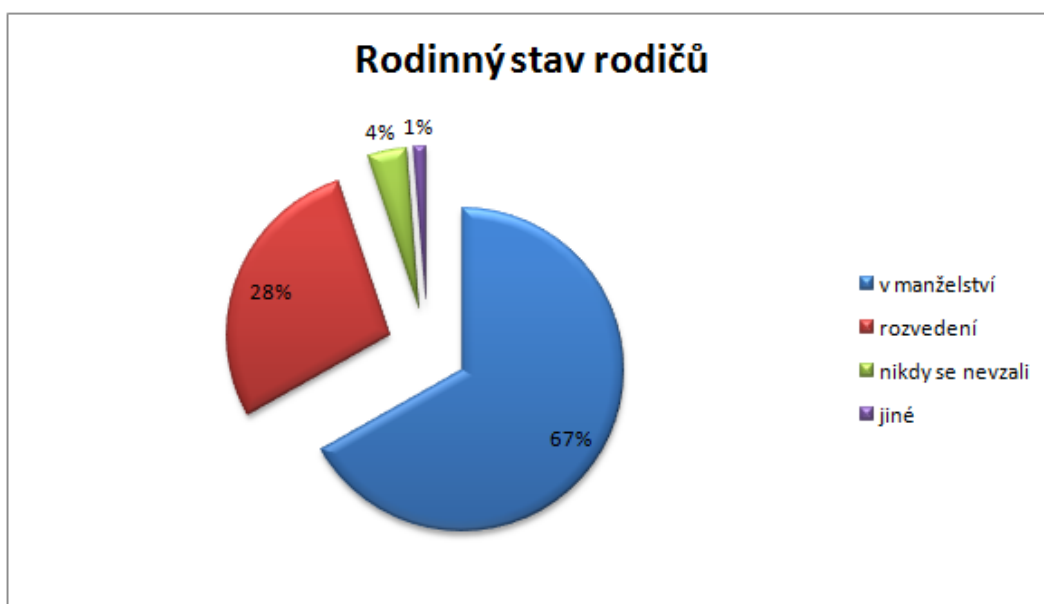
Graf 7: Úplnost rodiny u respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

V této otázce se zkoumal rodinný původ respondenta. Bylo zjišťováno, zda pochází z úplné rodiny nebo či nikoli. 743 (81%) dotázaných pochází z úplné rodiny a 173 (19%) respondentů je z rodiny neúplné.

Graf 8: Rodinný stav rodičů respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Tato otázka navazuje na předchozí otázku a zjišťuje, v jakém rodinném stavu žijí respondenti rodiče. 612 (67%) dotázaných uvedlo, že jejich rodiče žijí v manželství. 257 (28%) má rozvedené rodiče a 36 (4%) respondentů odpovědělo, že se jejich rodiče nikdy nevzali. V kategorii jiné uvedlo 11 (1%) dotázaných studentů ovdovění rodičů.

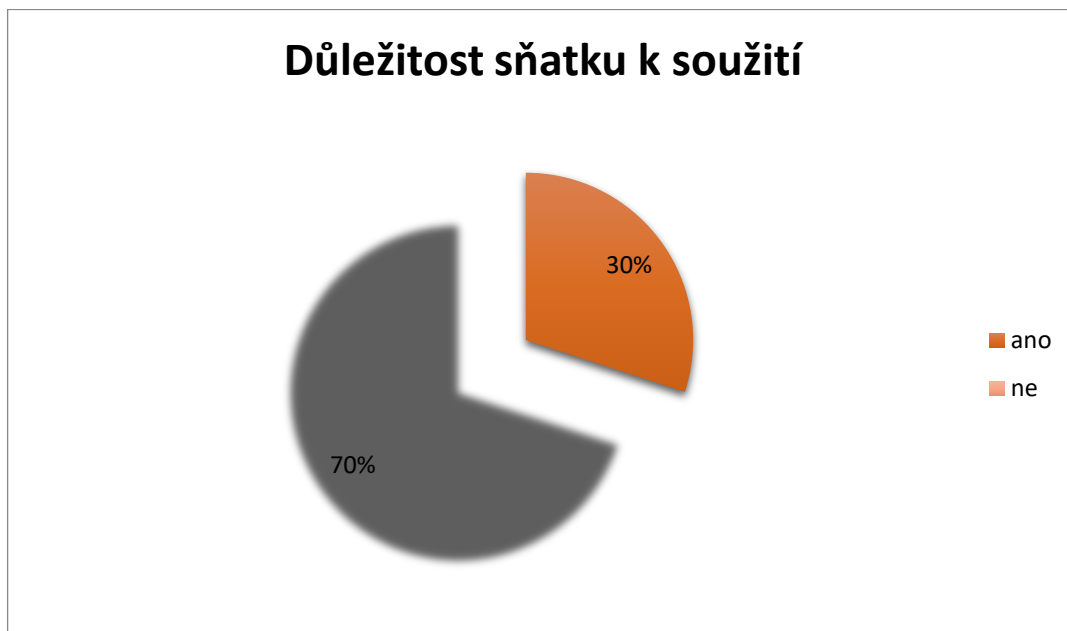
Tabulka 5: Trvalý pobyt respondentů

Místo pobytu	Počet	Procenta
Ve společné domácnosti s rodiči	517	56%
V samostatné domácnosti žijí sám/a	113	12%
V samostatné domácnosti žijí s partnerem/manželem	263	29%
Jiné	23	3%

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 9 jsem se dotázaných studentů ptala na jejich trvalý pobyt. Nejvíce dotázaných 517 (56%) žije ve společné domácnosti s rodiči. Na druhém místě se u 263 (29%) respondentů objevovalo, že žijí s partnerem/manželem ve společné domácnosti. Na třetím místě je 113 (12%) studentů, kteří žijí v samostatné domácnosti. V kategorii jiné uvedlo 23 (3%) dotázaných, že žije na koleji.

Graf 9: Důležitost sňatku k partnerskému soužití

Zdroj: Vlastní výzkum

V další otázce jsem se dotázaných ptala, zda je pro ně důležité při společném soužití uzavřít manželství. Pro 641 (70%) respondentů, není sňatek při společném soužití důležitý, a pouhých 275 (30%) studentů uvedlo, že je pro ně ve vztahu důležité vdát se či oženit.

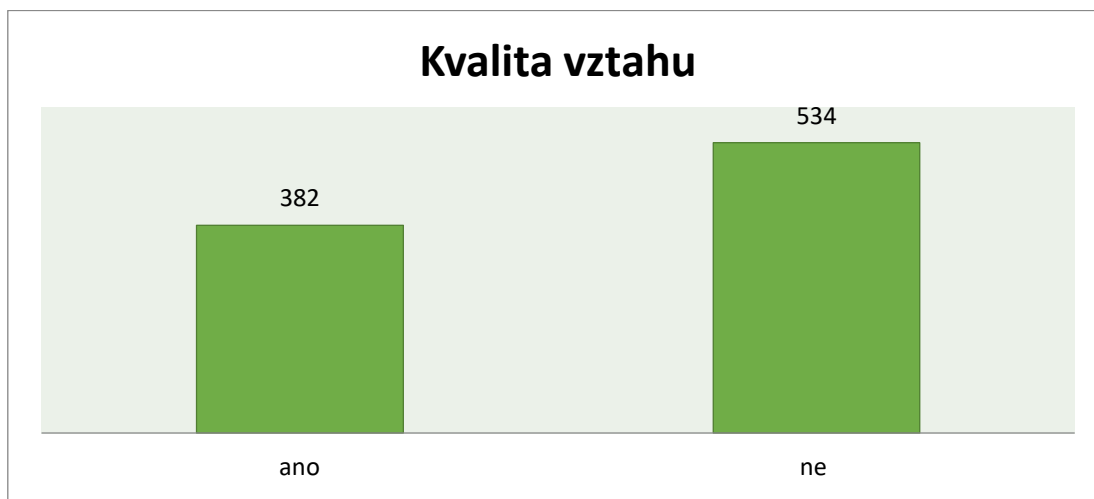
Graf 10: Narození dítěte do manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 11 jsem se ptala, zda by se dítě mělo narodit do manželství či nikoli. 652 (71%) dotázaných studentů opovědělo ano, ve srovnání s 264 (29%) respondenty, kteří nepovažují za nutnost, aby se dítě narodilo do manželství.

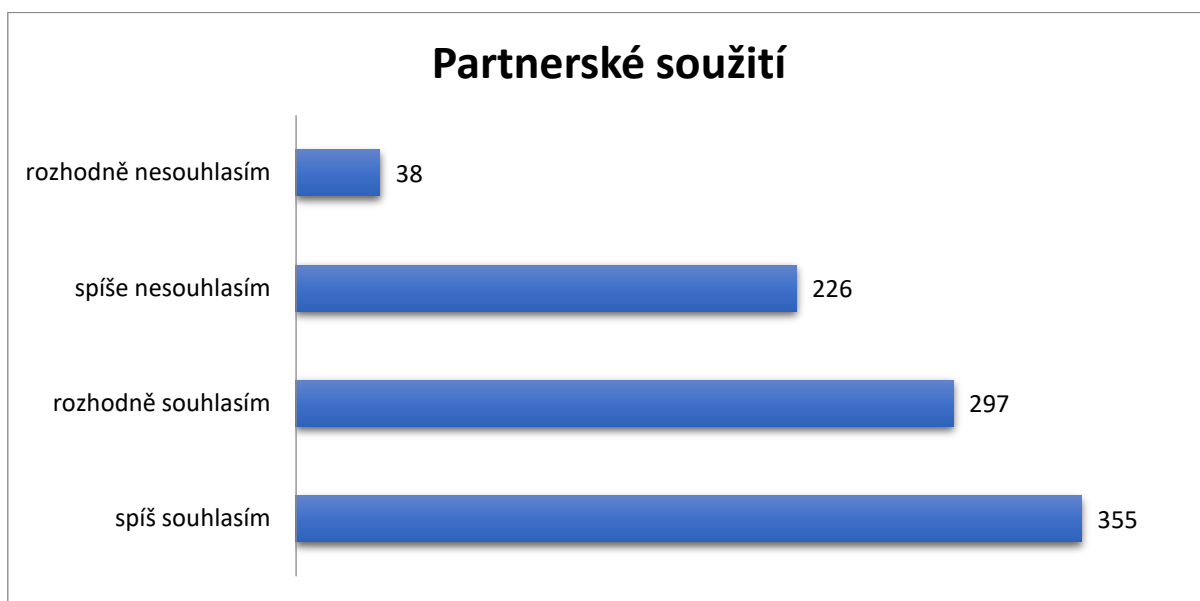
Graf 11: Kvalita vztahu v manželství a u nesezdaného soužití

Zdroj: Vlastní výzkum

Dále jsem se ptala, zda je podle respondentů partnerský vztah v manželství kvalitnější, než je tomu u nesezdaného soužití. Pro odpověď ne bylo 534 (70 %) respondentů a 28 (30 %) dotázaných respondentů uvedlo, že souhlasí s tvrzením kvalitnějšího vztahu v manželství.

Graf 12: Partnerské soužití bez uzavření manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku zda schvaluješ, když spolu partneři žijí, aniž by uzavřeli manželství, uvedlo 355 (39 %) respondentů spíš souhlasím, 297 (32%) dotázaných souhlasí s tímto výrokiem, 226 (25%) dotázaných spíš nesouhlasí a pouhých 38 (4%) respondentů nesouhlasí.

Tabulka 6: Plánování respondentů mít děti

Plánuji mít děti?	Počet	Procenta
Ano	744	81%
Ne	86	9%
Již děti mám	42	5%
Nevím	30	3%
Zatím neplánuji	14	2%

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 14 jsem u respondentů zjišťovala, zda plánují děti. Celkem 744 (81%) studentů uvedlo ano, odpověď neplánuji, uvedlo 86 (9%) dotázaných a 42 (5%) již dítě (děti) má. U možnosti jiné uvedlo 30 (3%) respondentů, že neví a 14 (2%) dotázaných studentů uvedlo, že děti zatím neplánuji.

Tabulka 7: Kdy chtějí mít respondenti děti

Podmínky	Počet
Až se vdám/ožením	417
Až budu finančně zajištěná/y	545
Až bude partner/partnerka chtít	485
Neplánuji	55
Až dostuduji	18
Až se na to budu cítit	26

Zdroj: Vlastní výzkum

V další otázce jsem se respondentů ptala, za jakých podmínek by chtěli mít děti. Tato otázka částečně navazuje na předešlou otázku. Zde nejsou uvedena procenta, protože že respondent mohl vybrat více možností a tak by 100% tvořilo více odpovědí, než kolik bylo skutečně respondentů.

545 dotázaných chce být nejdříve finančně zajištěnými. Druhou nejčastější odpovědí je až bude partner/partnerka chtít, takto odpovědělo 485 respondentů. 417 respondentů se chce nejdříve vzít a až poté mít dítě. Mezi jiné uváděli dotázaní, že děti neplánují dále, že děti plánují, až dostudují vysokou školu nebo až se na to budou cítit.

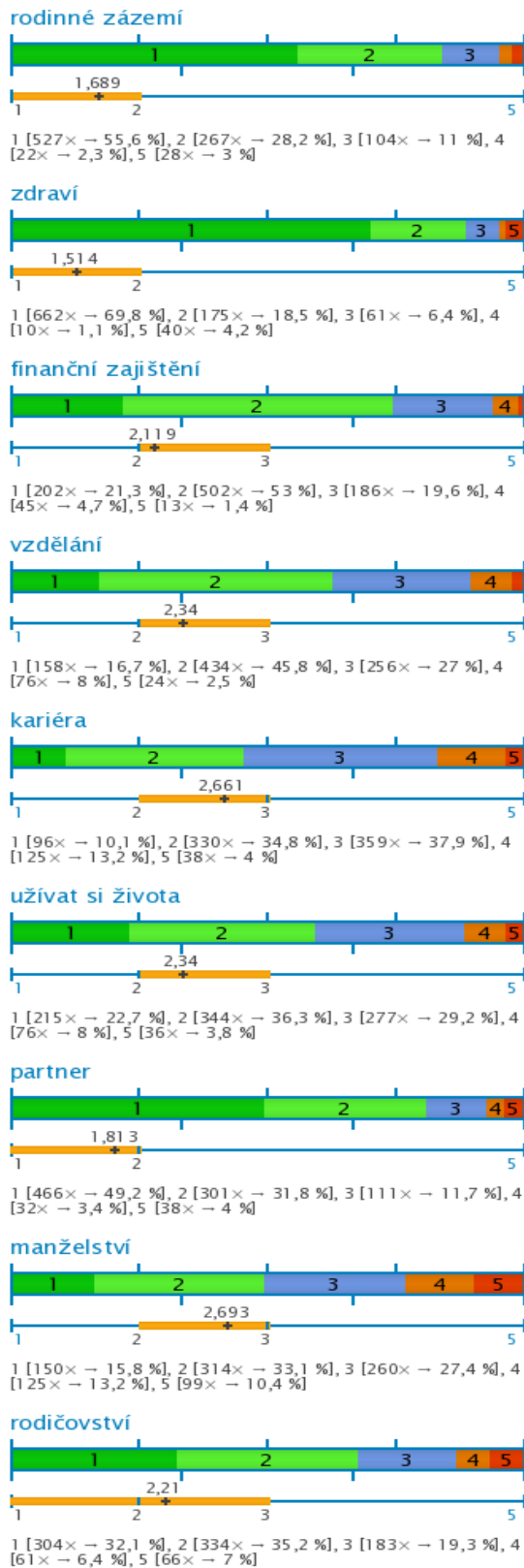
Graf 13: Vhodnost nesezdaného soužití pro výchovu dítěte

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 16 jsem se dotázaných ptala na názor, zda je podle nich pro výchovu dítěte vhodné nesezdané soužití. 496 (54%) dotázaných odpovědělo, že nezáleží na druhu společného soužití. Pro 344 (38%) respondentů je způsob výchovy v nesezdaném soužití nevhodné a 76 (8%) respondentů nevidí ve výchově v nesezdaném soužití problém.

Graf 14: Preference hodnot respondentů

Tato otázka byla škálová, tedy že respondent volil na škále 1-5, jak jsou pro něj jednotlivé faktory v životě důležité, kdy 1 znamenala nejdůležitější a 5 nejméně důležité.

Z grafu je snadno rozpoznatelné pořadí jednotlivých faktorů. Nejdůležitější je pro respondenty zdraví. To uvedlo jako nejvýznamnější 662 respondentů. Na druhém místě se umístilo rodinné zázemí s 527 respondenty. V relativně těsném závěsu se na třetím místě v důležitosti vyskytoval partner jako důležitý faktor pro 466 respondentů. Další pozice podle počtu respondentů bylo rodičovství (304), užívat si života (215), finanční zajištění (202), vzdělání (158), manželství (150) a kariéra (96).

Zdroj: Vlastní výzkum

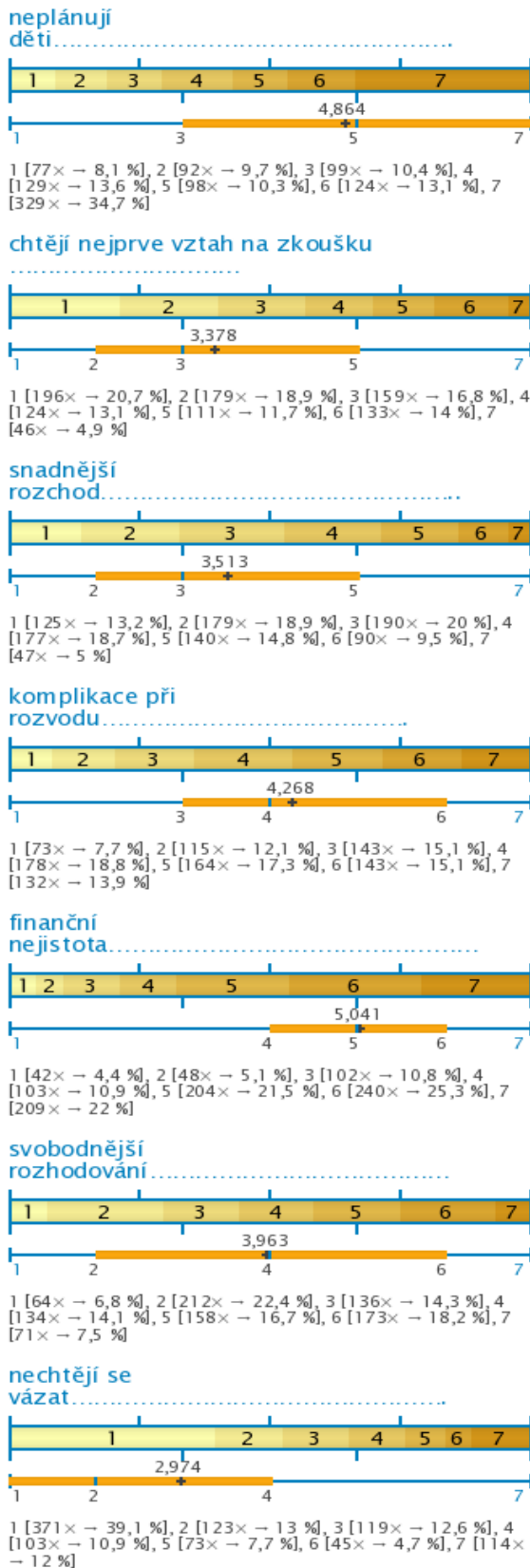
Graf 15: Posouvání hranice věku mateřství

Zdroj: Vlastní výzkum

U otázky, zda hranici mateřství posouvá dnešní trend vyššího vzdělání a kariéra u žen, 849 (93%) dotázaných studentů uvedlo odpověď ano a pouhých 67 (7%) respondentů si nemyslí, že by se hranice mateřství posouvala z důvodu studií nebo kariery žen.

Graf 16: Z jakých důvodů se dle respondentů neuzavírá manželství

Tato otázka byla také výběrová. Což znamená, že respondent seřazoval sedm faktorů (důvodů, proč lidé neuzavírají manželství) od 1 do 7, kdy 1 znamenala nejčastější důvod.

Z grafu vidíme, že jako nejčastější důvod, proč lidé neuzavírají manželství, je podle respondentů to, že se nechtějí vázat. Tuto možnost zvolilo jako nejdůležitější 371 respondentů. Na druhém místě se umístila možnost nejprve vztahu na zkoušku (196) a následně snadnější rozchod (125). Další v pořadí pak neplánují děti (77), komplikace při rozvodu (73), svobodnější rozhodování (64). Na posledním místě, tedy nejméně pravděpodobným důvodem, proč lidé neuzavírají manželství je podle respondentů finanční nejistota (42).

Zdroj: Vlastní výzkum

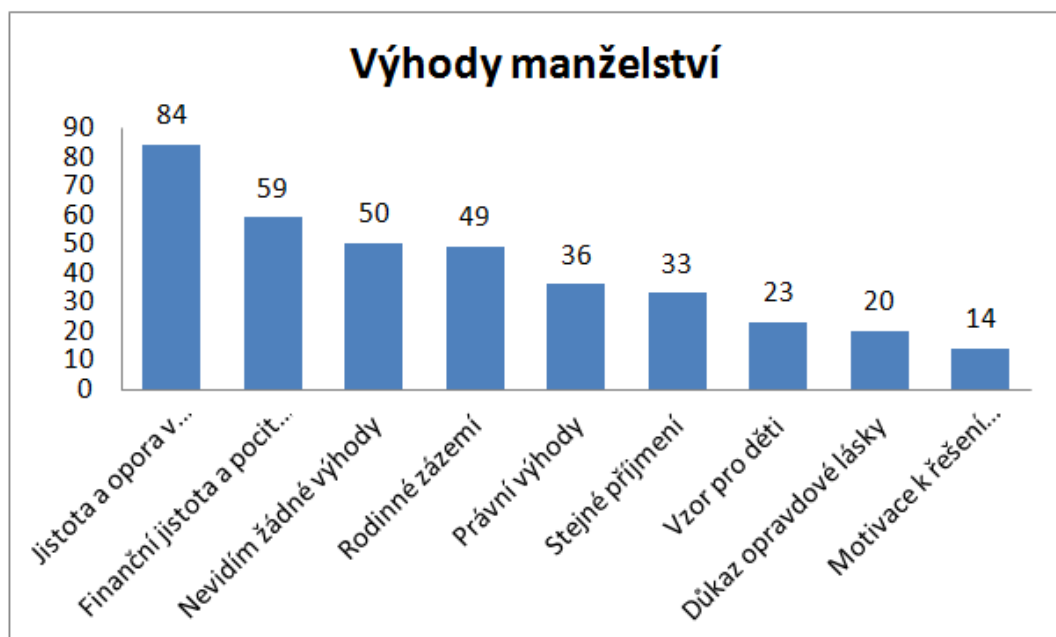
Graf 17: Co plánují respondenti po ukončení školy

Zdroj: Vlastní výzkum

V otázce č. 20 jsem se respondentů ptala, co plánují dělat po škole. 578 (63%) dotázaných odpovědělo, že chtějí pracovat, 130 (14%) plánuje založit rodinu. 116 (13%) neplánuje nic a 92 (10%) respondentů zatím neví.

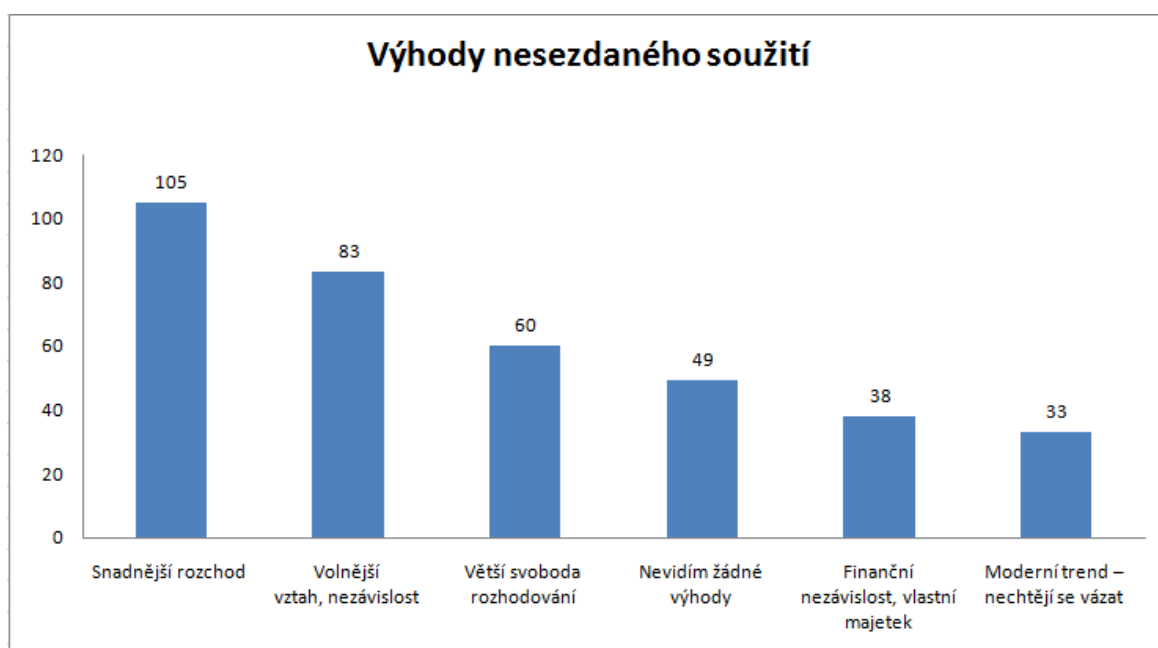
Graf 18: Výhody u manželství

Zdroj: Vlastní výzkum

Protože otázka patřila mezi nepovinné, ne každý respondent na ni odpověděl, a výsledky tedy mohou být mírně zkreslené. Ale přesto mezi nejčastěji zmiňovanou výhodou manželství patří podle odpovědí jistota a opora v partnerovi (celkem 84krát), na druhém místě se vyskytovala možnost finanční jistota a pocit zabezpečení (59krát). Na třetím místě se objevila odpověď, nevidím žádné výhody (50krát) a ve velmi těsné blízkosti se na čtvrtém místě objevila odpověď rodinné zázemí (49krát). Dále následovaly možnosti jako právní výhody (společné jmění a výživné, dědické právo), stejné příjmení, vzor pro děti, důkaz opravdové lásky a motivace k řešení problémů – není tak snadné se rozejít.

Graf 19: Výhody u nesezdaného soužití

Zdroj: Vlastní výzkum

Poslední otázkou v mém dotazníku byly výhody nesezdaného soužití. Tato otázka byla také nepovinná, jako tomu bylo u předchozí otázky týkající se výhod manželství. Nejvíce respondentů 105 odpovědělo, že jako největší výhodu považují možnost snazšího (tzv. bezpapírového) rozchodu – žádný soudní rozvod. Druhou nejčastější odpovědí u 83 respondentů bylo volnější vztah, nezávislost. Třetí nejčastější odpovědí bylo větší svoboda rozhodování, takto odpovědělo 60 respondentů. Mezi další často

zmiňované odpovědi následovali, nevidím žádné výhody, finanční nezávislost, vlastní majetek a moderní trend – nechtějí se vázat.

4. 2 Statistické vyhodnocení hypotéz

Pro vyhodnocení hypotéz se využil Chí-kvadrát test kontingenční tabulky. Tento test se vyhodnocuje porovnáním hodnoty testového kritéria a kritické hodnoty, a to tak, že pokud je testové kritérium < kritická hodnota, pak hypotézu H_0 o nezávislosti znaků nezamítáme a nezávislost lze předpokládat.

Otázka: Je k soužití dvou lidí nutné uzavření manželství?

Tabulka 8: Kontingenční tabulka

Je k soužití dvou lidí nutné uzavřít manželství?			Celkem
	Ne	Ano	
Ženy	453	123	576
Muži	204	136	340
Celkem	657	259	916

Zdroj: Vlastní výzkum

Testové kritérium:

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium:

$$G = 36.643$$

Kritická hodnota:

$$\chi(1-\alpha); df = 3.841$$

Rozhodnutí:

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H_1 , která nám říká, že zde určitá závislost

existuje. Zamítáme hypotézu H_0 o preferenci manželství před nesezdaným soužitím u studentů vysokých škol, a přijímáme hypotézu H_1 o preferenci nesezdaného soužití studenty vysokých škol.

Jak pro muže (204) tak pro ženy (453) není k soužití dvou lidí nutné uzavřít manželství. Jedná se tedy o preferenci nesezdaného soužití u obou pohlaví.

Otázka: Je manželství kvalitnější než nesezdané soužití?

Tabulka 9: Kontingenční tabulka

Je manželství kvalitnější než nesezdané soužití?			Celkem
	Ne	Ano	
Ženy	383	193	576
Muži	162	178	340
Celkem	545	371	916

Zdroj: Vlastní výzkum

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium:

$$G = 31.507$$

Kritická hodnota:

$$\chi(1-\alpha); df = 3.841$$

Rozhodnutí:

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H_1 , která nám říká, že zde určitá závislost existuje. Zamítáme hypotézu H_0 o preferenci manželství před nesezdaným soužitím u studentů vysokých škol, a přijímáme hypotézu H_1 o preferenci nesezdaného soužití studenty vysokých škol.

Zhruba 2/3 žen si nemyslí, že by manželství bylo kvalitnějším partnerským vztahem, než nesezdané soužití. U mužů není rozdíl tak markantní. Pouze kousek přes 50 % mužů si myslí, že je manželství partnerským vztahem kvalitnějším.

Otázka: Schvaluješ, když spolu partneři žijí, aniž by uzavřeli manželství?

Tabulka 10: Kontingenční tabulka

Schvaluješ, když spolu partneři žijí, aniž by uzavřeli manželství?					Celkem
	Spíš souhlasím	Rozhodně souhlasím	Spíš nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím	
Ženy	235	201	123	17	576
Muži	113	108	101	18	340
Celkem	348	309	224	35	916

Zdroj: Vlastní výzkum

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium:

$$G = 13.013$$

Kritická hodnota:

$$\chi(1-\alpha); df = 7.815$$

Rozhodnutí:

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H_1 , která nám říká, že zde určitá závislost existuje. Zamítáme hypotézu H_0 o preferenci manželství před nesezdaným soužitím u studentů vysokých škol, a přijímáme hypotézu H_1 o preferenci nesezdaného soužití studenty vysokých škol.

75 % (436) dotázaných studentek vysoké školy souhlasí s tím, že spolu partneři žijí, aniž by uzavřeli manželství. Jen necelá čtvrtina dotázaných respondentek nesezdané soužití neschvaluje a pouhých 17 dotázaných s ním rozhodně nesouhlasí. Dalo by se tedy říct, že tyto respondentky nesezdané soužití zavrhují ve prospěch manželství.

Otázka: Je vhodné pro výchovu dítěte nesezdané soužití?

Tabulka 11: Kontingenční tabulka

Vhodnost nesezdaného soužití pro výchovu dítěte				Celkem
	Nezáleží na druhu společného soužití	Není vhodné	Ano, je vhodné	
Ženy	355	173	48	576
Muži	151	163	26	340
Celkem	506	336	74	916

Zdroj: Vlastní výzkum

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium:

$$G = 30.289$$

Kritická hodnota:

$$\chi(1-\alpha); df = 5.991$$

Rozhodnutí:

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H_1 , která nám říká, že zde určitá závislost existuje. Zamítáme hypotézu H_0 o preferenci manželství před nesezdaným soužitím u studentů vysokých škol, a přijímáme hypotézu H_1 o preferenci nesezdaného soužití studenty vysokých škol.

Polovina mužů, a téměř polovina žen si nemyslí, že by pro výchovu dítěte záleželo na druhu nesezdaného soužití. Polovina mužů, a téměř čtvrtina žen si myslí, že nezdané soužití není vhodné pro výchovu dítěte. Z celkového počtu 916 respondentů si je méně než 10 % (74) respondentů jisto vhodností nesezdaného soužití pro výchovu dítěte.

Otázka: Mělo by se dítě narodit do manželství?

Tabula 12: Kontingenční tabulka

Mělo by se dítě narodit do manželství?			Celkem
	Ne	Ano	
Ženy	163	413	576
Muži	105	235	340
Celkem	268	648	916

Zdroj: Vlastní výzkum

Testové kritérium:

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium:

$$G = 0.689$$

Kritická hodnota:

$$\chi(1-\alpha); df = 3.841$$

Rozhodnutí:

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků nezamítáme. Hypotézu H_0 o preferenci manželství před nesezdaným soužitím u studentů vysokých škol nezamítáme.

Dotázaní studenti preferují nesezdané soužití, ale jen do doby, než se jim narodí dítě.

Přesto, že jsme se u předchozích otázek vždy dostali k zamítnutí hypotézy o preferenci nesezdaného soužití před manželstvím, zde je tomu právě naopak. Přesto, že si polovina respondentů myslí, že nezáleží na druhu společného soužití pro výchovu dítěte, a další poměrně velká část s nesezdaným soužitím pro východu dítěte nesouhlasí, 2/3 jsou toho názoru, že by se dítě mělo narodit do manželství. Pravděpodobně se jedná o jev, kdy podle respondentů není nesezdané soužití pro výchovu dítěte horší, přesto si myslí, že je výchova v manželství pro dítě lepším vzorem fungující rodiny.

Otázka: Preferují studentů vysokých škol manželství?

Tabulka 13: Četnostní tabulka

		Preference manželství				
		1. místo	2. místo	3. místo	4. místo	5. místo
Ženy	Počet	112	185	143	76	60
	%	19,4	32,1	24,9	13,2	10,4
Muži	Počet	32	123	111	42	32
	%	9,4	36,2	32,6	12,4	9,4
Celkem	Počet	144	308	254	118	92
	%	15,7	33,7	27,7	12,9	10

Zdroj: Vlastní výzkum

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium:

$$G = 19.786$$

Kritická hodnota:

$$\chi(1-\alpha); df = 9.488$$

Rozhodnutí:

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H_0) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H_1 , která nám říká, že zde určitá závislost existuje.

Vidíme, že i v tomto případě se potvrdilo zamítnutí nulové hypotézy a přijetí hypotézy H_1 o preferenci nesezdaného soužití studentů vysokých škol nad preferencí manželství. Průměr preference manželství mezi všemi respondenty je 2,693.

Toto číslo se nezdá být úplně nejhorším, protože respondenti volili na škále 1-5, jedná se ovšem o druhý nejhorší průměr preference, kdy horší průměr měla již pouze kariera.

Vidíme, že i v tomto případě se potvrdilo zamítnutí nulové hypotézy a přijetí hypotézy H_1 o preferenci nesezdaného soužití studentů vysokých škol nad preferencí manželství.

Otázka: Jaká je preference studentů vysokých škol?

Tabulka 14: Četnostní tabulka

		Preference rodinného zázemí				
		1. místo	2. místo	3. místo	4. místo	5. místo
Ženy	Počet	395	130	25	9	17
	%	68,6	22,6	4,3	1,6	2,9
Muži	Počet	126	131	73	6	4
	%	36,6	38	21,4	2,3	1,7
Celkem	Počet	521	261	98	15	21
	%	56,9	28,5	10,7	1,6	2,3

Zdroj: Vlastní výzkum

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium:

$$G = 118.054$$

Kritická hodnota:

$$\chi(1-\alpha); df = 9.488$$

Rozhodnutí:

Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu (H₀) o nezávislosti jednotlivých znaků zamítáme a přijímáme hypotézu H₁, která nám říká, že zde určitá závislost existuje.

Druhá hypotéza měla vést ke zjištění, zda se v preferencích studentů vysokých škol objevuje rodina na prvních třech příčkách.

Z tabulky četností, která je rozdělena na preference respondentů všech jako celku, tak na preference mužů a žen jsou zřetelné výsledky. Celkově 56,9 % respondentů (126 mužů a 395 žen) má ve svých preferencích rodinné zázemí na prvním místě. 28,5 % dotázaných (131 mužů a 130 žen) na místě druhém a 10,7 % (73 mužů a 25 žen) na místě třetím. Na čtvrté a páté místo v preferencích zbývají necelá 4 % ve srovnání s více než 95 %, která rodinu preferují. Nejedná se tak o preferenci pouze žen, jak by se mohlo z obvyklých zvyklostí zdát. I muži vidí v rodině jakési pouto.

Závěrečné shrnutí

Celkové výsledky dotazníkového šetření potvrzují Hypotézu č 1: Rodina v hodnotové hierarchii studentů vysokých škol je uvedena do třetího pořadí. A Hypotéza č. 2 studenti vysokých škol preferují nesezdané soužití před manželstvím, je také potvrzena.

5. Diskuze

V partnerských vztazích došlo v posledních desetiletích k významným změnám. Patrnost těchto změn se projevila po roce 1989. V souvislosti s uvolňováním rodinných norem se čím dál více prosazovaly i alternativní formy partnerského života, zejména nesezdané soužití (Vítečková, Brabcová, 2010).

Podle Možného je rodičovství určitá fáze rodinného cyklu, která patří bezesporu k nejdůležitější změně v našem životě. Toto rozhodnutí bychom měli mít plně ve svých rukou (Možný, 2008).

V rámci výzkumného šetření realizovaného jako součást mé diplomové práce, jsem se zaměřila na studenty po celé České republice. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaké jsou názory studentů na manželství a rodičovství. Dílčím cílem bylo zjistit, jaké mají studenti názory na partnerské soužití a jaký je jejich pohled na rodinný život.

Pro zjištění cíle jsem si stanovila dvě hypotézy. Hypotéza č. 1: Rodina v hodnotové hierarchii studentů vysokých škol je uvedena do třetího pořadí.

A hypotéza č. 2: U studentů vysokých škol je preferováno nesezdané soužití před manželstvím. Hypotéza č. 1 se potvrdila, a hypotéza č. 2 je také potvrzena.

Okolnosti zakládání rodiny v České republice se v posledních pětadvaceti letech výrazně proměnily. Méně lidí uzavírá manželství, a pokud ano, tak ve vyšším věku. Nesezdané soužití se stává stále častěji prostředím, ve kterém jsou vychovávány děti. Manželství již nepředstavuje jedinou společensky přijímanou formu partnerského soužití. Postoje k nesezdanému soužití, manželství a představy o časování vstupu do manželství se rozrůžňují a rozvolňuje se následnost vstupu do manželství a do rodičovství (Kindlerová, 2015). Nesporným kladem je, že se manželství už nebere jako očekávaná forma společného života. Ale je brána jako dobrovolný svazek na základě vnitřní potřeby a pocitů obou partnerů (Vavroň, 2016).

Podle Rabušice se dnes klade důraz na individualitu a seberealizaci osobnosti. Manželství a rodičovství přestaly být tak univerzálními, jak tomu bývalo dříve. Manželské chování se tomu přizpůsobuje: sňatky se v západních společnostech odkládají do pozdějšího věku a redukuje se počet dětí v rodině. Vznikají nová alternativní soužití (Rabušic, 2001).

Podle průzkumu z časopisu Student vyšlo, že více než polovina studentů vysokých škol vidí štěstí v rodině a přátelích. Výzkumu se zúčastnilo více než 2 000 studentů z celé České republiky. V aktuální životní fázi kladou vysokoškoláci velký důraz na osobnostní růst a věří v dosažení svých cílů (Deník. cz, 2016).

Pětapadesát procent vysokoškoláků uvedlo, že štěstí pro ně znamená mít kolem sebe rodinu a přátele, kteří je podporují. Asi čtvrtina vidí štěstí v možnosti seberealizace, necelá desetina za štěstí považuje pracovní, školní nebo osobní úspěchy a uznání ze strany známých nebo kolegů (Deník. cz, 2016).

V této životní fázi je pro vysokoškoláky důležité zejména osvojování si nových znalostí a dovedností, což autoři průzkumu shrnuli pod osobnostní růst. Za touto oblastí, kterou zvolilo 87 procent respondentů, skončilo na druhém místě partnerství. Sedmdesát procent dotázaných uvedlo, že považují za velmi důležité najít či udržet si partnera. Z lidí, kteří odpovídali, mělo 51,3 procenta vztah a 3,4 procenta už dokonce žilo v manželství (Deník. cz, 2016).

Ve své práci jsem se respondentů ptala na jejich současný partnerský stav. Z odpovědí dotázaných respondentů vyplynulo, že 501 (55%) studentů, je v partnerském vztahu. Druhá nejčastější odpověď byla svobodný 345 (38%) studentů a 61 (7%) studentů je v manželství.

V dotazníku jsem se respondentů ptala, jaký je podle nich ideální partnerský život. 756 (83%) respondentů vybralo variantu nejprve si vyzkoušet společné bydlení a později uzavřít manželství. Na druhém místě se objevila odpověď společný život bez sňatku 85 (9%) respondentů. A na třetím místě dotázaní respondenti udávají uzavření manželství bez předešlého společného bydlení 57 (6%) studentů.

Dle Lyonse a Kindlerové berou mladí lidé nesezdané partnerství jako alternativu. Soužití dvou lidí berou jako faktické manželství nebo jako soužití na zkoušku. Mladí lidé se přitom proti svatbě nevymezují, dvě pětiny párů žijících v nesezdaném soužití se později i oficiálně vezmou. Svatba však není životní nutností pro společné soužití (Lyons, Kindlerová, 2015).

Lidé, kteří žijí v nesezdaném soužití tvrdí, že nesezdané soužití vnímají jako přípravu na manželství, jak více poznat svého partnera (Fialová, 2000).

Dále jsem se dotázaných ptala, zda je pro ně důležité při společném soužití uzavřít manželství. Pro 641 (70%) respondentů, není sňatek při společném soužití důležitý, a pouhých 275 (30%) studentů uvedlo, že je pro ně ve vztahu důležité vdát se či oženit.

ČŠÚ uvádí, že od roku 2004 je prvosňatečnost nejvyšší u žen ve věku 27 nebo 28 let a u mužů ve věku 29 let (ČŠÚ, 2013).

Dle ČŠÚ je jednou z významných změn rodinného chování, ke které dochází v České republice od počátku 90. let 20. století, rozšíření neformálních partnerských svazků. Tento jev úzce spojený s poklesem sňatečnosti, dlouhodobě vysokou úrovní rozvodovosti a zvyšujícím se věkem při prvním sňatku. Vypovídá o faktu, že manželský svazek přestává představovat jedinou akceptovatelnou formu partnerského soužití (ČŠÚ, 2014).

Odkládání sňatku tak podle Rabušice je možné chápat spíše jako výraz velké odpovědnosti současné generace. Dnešní mladá generace si uvědomila, že je strůjcem svého osudu ona sama. Osud každého z nás závisí do značné míry na našem individuálním výkonu. Pocit kontroly nad vlastním životem se v průběhu 90. let 20. století v mladých věkových skupinách zvýšil (Rabušic, 2001).

V minulosti byla právě svatba a děti prvním krokem k osamostatnění se. Dnes to tak úplně není. Častým trendem je nástup na vysokou školu, vycestování během studia či po studiu a pak nastupuje mladý člověk do práce. Až poté přichází na řadu manželství a rodičovství. Někdy nemusí přijít nikdy, a to pokud se mladí lidé rozhodnou pro nesezdané soužití (Fialová, 2000).

Zatímco v roce 1991 žili v nesezdaném soužití spíše rozvedení partneři středního věku, výsledky sčítání lidu, domů a bytů 2011 potvrdily výrazný přesun nesezdaných soužití k mladší věkové složce populace. Nesezdané soužití je ve sčítání definováno jako neformální soužití partnerů stejného nebo opačného pohlaví. Neformální svazky osob opačného či stejného pohlaví představovaly v roce 2011 již 11 % všech domácností tvořených 1 úplnou rodinou (ČŠÚ, 2014).

Je otázkou, proč se nesezdané soužití stalo tak módní záležitostí a stále více využívanou formou spolužití. Dnes jsou tato soužití „bez oddacího listu“ značně okolím akceptované. Život s partnerem bez sňatku se stává obvyklou formou soužití alespoň v určité fázi života, nejčastěji před prvním sňatkem (Rabušic, 2001).

Osoby žijí v neformálních svazcích s největší intenzitou v mladších věkových skupinách 25-34 let. V tomto věku žije průměrně 11 % osob v nesezdaném soužití a s přibývajícím věkem se jejich zastoupení snižuje na úkor zvyšujícího se zastoupení osob v manželských svazcích (ČSÚ, 2014).

V otázce č. 11 jsem se ptala, zda by se dítě mělo narodit do manželství či nikoli. 652 (71%) dotázaných studentů opovědělo ano, ve srovnání s 264 (29%) respondenty, kteří nepovažují za nutnost, aby se dítě narodilo do manželství.

Možný ve svém díle uvádí, že není úplně nutné, aby se dítě narodilo do manželství, ale bezesporu je to pro další rodinný život praktické. Ve druhé polovině dvacátého století byla víc než každá druhá nevěsta těhotná (Možný, 2008).

Rodinné prostředí v uzavřeném manželství nemusí zaručovat jeho kvalitu. Kvalita prostředí se vytváří v celkové struktuře rodiny, působením otce, matky, sourozenců, případně i prarodičů. Vytváří se tak vnitřní stability rodiny. (Kraus, 2008).

Téměř nepřicházelo v úvahu, že pár bude spolu žít v neseznaném soužití a manželství se stalo vzorcem základu rodiny. Po roce 1989 se toto změnilo a podpora manželství je minimální. Začaly být tolerovány různé formy soužití (Možný, 2008).

Rodičovství patří bezesporu k nejdůležitější změně v životě člověka. Myslím si, že není úplně nutné, aby se dítě narodilo do manželství, ale pro další rodinný život je to praktické. Například u příjmení. Jak má dítě předškolního věku, které chodí do mateřské školy, pochopit, že se jeho rodiče jmenují každý jinak. A jiné děti mají stejná příjmení jako oba jejich rodiče. Ale i při vyřizování je stejné příjmení výhodou např. při poskytování informací o zdravotním stavu partnera či na úradech.

Manželství vnímám jako završení partnerského vztahu a narození dítěte to jen potvrzuje. Manželství má stále ve společnosti určitou hodnotu, a když kvalitu vztahu potvrdíme uzavřením manželství, bude to ve prospěch celé rodiny.

Také jsem se respondentů ptala, z jakých důvodů lidé neuzavírají manželství. Jako nejčastější důvod je podle respondentů to, že se nechtějí vázat. Tuto možnost zvolilo 371 respondentů. Na druhém místě se umístila možnost nejprve vztahu na zkoušku 196 a následně snadnější rozchod 125. Další v pořadí pak neplánují děti 77, komplikace při rozvodu 73, svobodnější rozhodování 64.

Na posledním místě, tedy nejméně pravděpodobným důvodem, proč lidé neuzavírají manželství je podle respondentů finanční nejistota.

Každé manželství je šťastné jinak, ale něco mají společné, je to úcta a respekt k sobě navzájem. Od toho se odvíjí vše ostatní. Ale v dnešní době se respekt vytrácí a to nejen v rodině, ale i v mezilidských vztazích. To jestli náš vztah přežije, záleží také na tom, do jaké míry se dokážeme do druhého vcítit, a tím dát najevo, jak je pro nás důležité, co partner prožívá (Rodná, 2012).

6. Závěr

Protože se nacházíme v dalším mezním období, kdy se tradiční forma rodiny pomalu vytrácí a moderní rodina má tolik směrů, variabilit a nestability, že netušíme, jakou strukturu bude mít v příštích několika desetiletích. Často se tak v této souvislosti hovoří o krizi rodiny a s tím související krizi manželství. V současné době tvoří stejně jako v minulosti rodina základ společnosti, ale její základní hodnoty se změnily. Změny jsou patrné jak v ekonomickém, tak i v sociálním pohledu. Tyto změny lze přičíst změně celé společnosti. Dnes mají mladí lidé možnost neustále se vzdělávat a cestovat po světě.

Dochází k uvolnění vztahů, společnost je více otevřená a toleruje alternativy rodinného soužití. Uznává i nesezdané soužití jako plnohodnotný vztah dvou lidí, i když to zatím není nijak právně zakotveno. Snížila se preference sňatečnosti a trendem se stává nesezdané soužití. Většina mladých lidí odkládá uzavření manželství až do doby, kdy se jim narodí dítě. Některé páry odkládají sňatek na dobu ještě pozdější nebo nejsou vůbec sezdány. Mladí lidé dnes nevidí v uzavření manželství téměř žádné výhody, a z toho důvodu dávají přednost převážně soužití bez uzavření sňatku. Ale i přesto je manželství nadále pro většinu lidí důležité.

Rodina je prostředím, kde vyrůstáme. Každý člověk pochází z nějaké rodiny, která je individuální a nabývá různých podob. S tím, jak se mění a vyvíjí společnost, tak se mění i rodina. Do rodin se rodí děti, a tyto děti v dospělosti zakládají svoje vlastní rodiny. Tihle lidé následně společnost ovlivňují a mění ji.

Cílem mé práce bylo zjistit a popsat, jak studenti vysokých škol po celé České republice vnímají manželství a rodinu. Úkolem bylo zjistit, zda studenti vysokých škol mají ve svém subjektivním žebříčku hodnot uvedenou rodinu a na jaké je pozici. Pro zjištění cíle jsem si stanovila dvě hypotézy. Hypotéza č. 1: Rodina v hodnotové hierarchii studentů vysokých škol je uvedena do třetího pořadí. A hypotéza č. 2: U studentů vysokých škol je preferováno nesezdané soužití před manželstvím. Výzkumem bylo zjištěno, že rodina v hodnotové hierarchii studentů vysokých škol je uvedena do třetího pořadí. Potvrdil se i názor studentů na partnerské soužití. Studenti vysokých škol preferují nesezdané soužití před manželstvím. Je zajímavé, že dotázaní studenti preferují nesezdané soužití, ale jen do doby, než se jim narodí dítě.

Nesezdané soužití můžeme najít ve všech věkových skupinách, ale nejpočetnější je u mladých lidí. Studenti chápou nesezdané soužití jako dočasné společné soužití, které

jim slouží k lepšímu poznání partnera. Většina z nich stále preferuje manželství jako celoživotní variantu partnerského soužití. Nesezdané soužití jim má pomoci najít odpověď na to, zda je jejich partner vhodným kandidátem pro manželství.

V teoretické části jsem se zaměřila na to co je to rodina, její funkce; na historický vývoj manželství a nesezdaného soužití. Dále jsem popsala změny, které nastaly v partnerských vztazích a které vedou k uzavření manželství nebo k volbě nesezdaného soužití. Praktická část práce je naplněna prostřednictvím kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření. Zkoumaným souborem jsou studenti vysokých škol po celé České republice, kteří byli vybráni pomocí náhodného výběru tak, aby zkoumaný vzorek splňoval kritéria reprezentativnosti.

Práci na téma manželství a rodina pohledem studentů vysokých škol jsem si zvolila z několika důvodů. O tomto tématu se v poslední době hodně mluví a píše, a také je blízké všem věkovým skupinám. Zajímá mě, jaký mají dnešní vysokoškoláci názor na rodinu a manželství. Chtěla jsem se dozvědět, zda je uzavření manželství stále aktuální, nebo jestli je přežitkem dnešní doby, a také mě zajímalo, jak to mají vysokoškoláci s rodičovstvím, jaké jsou jejich životní hodnoty. Mnoho mladých lidí si žádá více volnosti, samostatnosti a dosažení profesních a osobních úspěchů, což vede jedince k upřednostňování nesezdaného soužití před manželstvím.

V minulosti se vedl názor, že stát může rodinu zastoupit. Ale dnes se už ví, že rodina je nezastupitelná. Pouze se dají některé její funkce nahradit (reprodukční, materiální), přesto pro potřeby jedince rodina zůstává nejdůležitější. Rodina dává člověku pocit bezpečí a také pocit, že někam patří. Pro výchovu dětí je podle mého názoru lepší úplná rodina, která tvoří základ společnosti.

Neúplnost rodiny se dále odráží v dalších vztazích, které si bude budovat budoucí generace. Podle mého názoru není až tak moc rozhodující, jestli je svazek dvou lidí stvrzen či nikoliv. Manželství má stále ve společnosti své místo. A doufám, že ho bude mít i nadále, protože by to byla škoda, kdyby manželství zaniklo. I když na svatbu dnes spousta lidí nahlíží jako na zbytečnost a přežitek. Není to tradice, ale možná logický krok pro pár, který svůj vztah bere zodpovědně a vážně.

Tuto diplomovou práci bude možné využít jako materiál ke studiu či pro zvýšení informovanosti veřejnosti. Dále tato práce může sloužit jako podklad pro další studie a výzkumy v této oblasti, pro publikační činnost a jako informativní zdroj pro zainteresované osoby.

7. Seznam použitých zdrojů

1. BIANCHI, S. M., MILKIE, M.A., 2010, *Work and Family Research in the First Decade of the 21st Century. Journal of Marriage and Family*, 72: 705–725. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00726.x
2. ČSÚ, 2013. *Sňatečnost* [online]. [cit. 2016-07-18]. Dostupné z: <http://notes2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>
3. ČSÚ, 2014. *Nesezdané soužití* [online]. [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nesezdana-souziti-2011-ti6wlv4y3r>
4. ČSÚ, 2015. *Rozvody* [online]. [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <http://notes2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>
5. ČSÚ, a, 2016. *Pohyb obyvatelstva - 1. čtvrtletí 2016*. [online]. [cit. 2016-07-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/pohyb-obyvatelstva-1-ctvrtleti-2016>
6. ČSÚ, b, 2016. *Vzdělání* [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/32853391/300002163312.pdf/740c929f-3aaf-465f-9fed-807dea843042?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dstudent%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_redirect%3D%252Fweb%252Fczso%252Fkatalog-produktu-vydavame
7. DEGEN, C., WINDISCH, K., 2016. *Ambivalence Experiences in Patchwork Families from the Perspective of Socialisation Theory and Mediation Practice. Zeitschrift fur sociologie der erziehung und sozialisation*, 36(2), 164-177. ISSN 1436-1957.
8. Deník.cz., 2016. *Průzkum: Více než polovina vysokoškoláků vidí štěstí v rodině*. [online].[cit. 2017-04-15]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/pruzkum-vice-nez-polovina-vysokoskolaku-vidi-stesti-v-rodine-20160207.html
9. DUNOVSKÝ, J., 1999. *Sociální pediatrie*. Praha: Grada. 284s. ISBN 80 -7169-254-9.
10. FIALOVÁ, L., 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 163 s. ISBN 80-85850-87-7

11. GIDDENS, A., 2013. *Sociologie*. Praha: Agro. 1049 s. ISBN 728-80-257-0807-1.
12. GILLERNOVÁ, I. et al., 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti*. Praha: Grada. 256 s. ISBN 978-80-247-2798-1.
13. GOODY, J., 2006. *Proměny rodiny v evropské historii*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 229 s. ISBN 80-7106-396-7.
14. HAMPLOVÁ, D., PIKÁLKOVÁ, S., 2002. *Manželství, nesezdané soužití a partnerský vztah*. In: Mansfeldová, Z., Tuček, M., *Současná česká společnost. Sociologická studie*.
15. HAVLÍK, R., KOŤA, J., 2002. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál. 174 s. ISBN 80-7178-635-7.
16. HELUS, Z., 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.
17. HUBÍK, S., 2006. *Hypotéza. Metodologický nástroj výzkumu ve společenských vědách*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zdravotně sociální fakulta, ISBN 80-7040-842-1
18. CHALOUPKOVÁ, J., 2006. *Dohromady, nebo každý zvlášť? Hospodaření s příjmy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. s. 127-147. ISBN 80-7330-009-5.
19. JANDOUREK, J., 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
20. JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton. 223 s. ISBN 80-7254-329-6.
21. JIROUŠKOVÁ, J., 2012. *Svatební rituály u nás a ve světě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 337 s. ISBN 978-80-7106-229-5.
22. KELLY, K. T., 2012. *Rozvod a druhý sňatek: Tváří v tvář výzvě*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 269 s. ISBN 978-80-7325-729-3.
23. KLAPILOVÁ, S., 1996. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého. 63 s. ISBN 80-7067-669-8.
24. KLUFOVÁ, R., POLÁKOVÁ, Z., 2010. *Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 308 s. ISBN 978-80-7357-546-5.
25. KOZLOVÁ, L. KUBELOVÁ, V., 2009. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-150-0.

26. KOZLOVÁ, L., 2009. *Výzkum v sociální oblasti* [online]. [cit. 2017-04-10].
Dostupné z: http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/index.htm
27. KRAUS, B., 2008. *Základy sociální pedagogiky*. 2.vyd.Praha: Portál. 215 s.
ISBN 978-80-7367-383-3.
28. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., 2001. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido.
199 s. ISBN 80-7315-004-2.
29. KUČEROVÁ, S. et al., 1992. *Texty ke studiu otázek výchovy*. Brno:
Masarykova univerzita. 147 s. ISBN 80-210-0432-0
30. KUNCOVÁ, M., 2012. *Izolace generací: Jsou vůbec babička s dědou k něčemu*
[online]. [cit. 2016-07-11]. Dostupné z:
<http://zena.centrum.cz/deti/zajimavosti/clanek.phtml?id=729342>
31. LANDE, J., MOSTEN, F.S., 2013, *Family Lawyering: Past, Present, and
Future. Family Court Review*, 51: 20–27. doi:10.1111/fcre.12003
32. LISTL, S., 2011. *Family composition and children's dental health behavior:
evidence from Germany. Journal of Public Health Dentistry*, 71: 91–101.
doi:10.1111/j.1752-7325.2010.00205.x
33. LOVASOVÁ, L., 2006. *Rodinné vztahy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany
děti. 32 s. ISBN 80-86991-66-0.
34. LYONS, P., KINDLEROVÁ, R., 2015. *47 odstínů české společnosti*. Praha:
Sociologický ústav AV ČR, ISBN 978-80-7330-280-1.
35. MARUŠIAK, M., 1964. *Rodina a manželství*. Praha: Svobodné slovo
36. MATOUŠEK, O., 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha:
Sociologické nakladatelství SLON. 161 s. ISBN 8086429199.
37. MATOUŠEK, O., 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál.
183 s. ISBN 80-7194-861-6.
38. MATOUŠEK, O., 2013. *Práce s rodinou In: MATOUŠEK, O. Metody a řízení
sociální práce*. 3.vyd.Praha: Portál. 181 – 200 s. ISBN 978-80-262-0213-4.
39. MATOUŠEK, O., 2016. *Slovník sociální práce*. 3.vyd. Praha: Portál, ISBN 978-
80-262-1154-9.
40. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004. *Národní zpráva o rodině* [online].
[cit. 2016-07-12]. Dostupné z:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf
41. MOŽNÝ, I., 2008. *Rodina a společnost*. 2.vyd. Praha: Sociologické
nakladatelství SLON. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.

42. MPSV, 2027. Finanční podpora rodiny [online]. [cit. 2017-04-28]. Dostupné z:http://www.mpsv.cz/files/clanky/29590/Financni_podpora_rodiny_na_web.pdf
43. MUSICK, K., 2007. Cohabitation, nonmarital childbearing, and the marriage process. *Demographic Research*. vol. 16, no. 9, ISSN 1435-9871.
44. NAVRÁTILOVÁ, A., 2012. *Namlouvání, láska a svatba v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad. 424 s. ISBN 978-80-7429-238-5.
45. PALONCYOVÁ, J., 2011. *Rodinné chování mladé generace – závěrečná zpráva z „biografického výzkumu mladé generace 2002“*. VÚPSV [online].[cit. 2016-07-14]. Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/japal.pdf>
46. PARKE, R. D., 2013, *In Support of Alternative Family Forms, in Future Families: Diverse Forms, Rich Possibilities, John Wiley & Sons, Hoboken, NJ*. doi: 10.1002/9781118602386.ch9
47. PLAŇAVA, I., 2000. *Manželství a rodiny*. Brno: nakladatelství DOPLNĚK. 294 s. ISBN 80-7239-039-2.
48. PLECITÝ, V., 2009. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 140 s. ISBN 978-80-7380-139-7.
49. RABUŠIC, L., 2001. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: SLON. 265s. ISBN 80-86429-01-6.
50. Redakce I 60, 2014. *Patchworkové rodiny. Co to je?*. [online].[cit. 2016-07-26]. Dostupné z: <http://www.i60.cz/clanek/detail/7436/patchworkove-rodiny-co-to-je?url=souteze>
51. RODNÁ, K., 2012. *Tajemství vztahu, který vydrží: Respekt. Děti a my*, 56 s. ISSN 0323-1879
52. SCOTT, E., LONDON, A. S., HURTS, A., 2005, Instability in patchworks of child care when moving from welfare to work. *Journal of Marriage and Family*, 67: 370–386. doi:10.1111/j.0022-2445.2005.00122.x
53. SEKERA, O., 2010. *Rodina v nečase*. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. 136 s. ISBN 978-80-7368-877-6.
54. SINGLY, F., 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál. 127 s. ISBN 80-7178-249-1.
55. SKUPNIK, J., 2010. *Antropologie příbuzenství: Příbuzenství, manželství a rodina v kulturně antropologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství. 402 s. ISBN 978-80-7419-019-3.

56. SOBOTKOVÁ, I., 2001. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. 173 s. ISBN 80-7178-559-8.
57. ŠPAŇHELOVÁ, I., 2010. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada. 184 s. ISBN 978-80-247-3181-0.
58. ŠŤASTNÁ, A., PALONCYOVÁ, J., 2011, *První partnerská soužití český žen a mužů a rostoucí význam kohabitací. Gender, rovné příležitosti, výzkum*, ročník 12, č. 2, ISSN 1213-0028
59. VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
60. Vavroň, J., 2016. *Těhotenství už není důvodem ke svatbě*. [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/391505-tehotenstvi-uz-neni-duvodem-ke-svatbe.html>
61. VESELÁ, J., 2006. *Úvod do sociologie*. Pardubice: Univerzita Pardubice. 93 s. ISBN 80-7194-861-6.
62. VÍTEČKOVÁ, M., BRABCOVÁ, I., 2010. *Nesezdané soužití - součást proměny rodiny*. Kontakt, roč. 12. ISSN 1212-4117.
63. VÍTEČKOVÁ, M., CHALOUPKOVÁ, J., 2014. *Destandardizace rodinných drah: rodičovství v nesezdaném soužití jako alternativa i cesta k manželství*. In: Kontakt 2014 [online]. [cit. 2016-07-26]. Dostupné z: <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/kontakt/administrace/clankyfile/20140620150953935592.pdf>
64. VRÁNKOVÁ, K., 2011. *Sešívání rodina*. In: *Psychologie.cz* [online]. [cit. 2016-08-11]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/sesivana-rodina/>
65. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I., 1998. *Aplikovaná sociální psychologie I: Člověk a sociální instituce*. Praha: Portál. 383 s. ISBN 80-7178-269-6.
66. Zákon č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*. 2012 [online]. [cit. 2016-07-14]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
67. ZICH, F. 2005. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Press, ISBN 80-86754-19-7.

9 Přílohy

9.1 Příloha 1: Dotazník

10. Seznam použitých zkratek

ČSU = Český statistický úřad

MPSV = Ministerstvo práce a sociálních věcí

Jmenuji se Lenka Slobodová a jsem studentka Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory navazující magisterské studium. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění dotazníku, který bude sloužit jako podklad pro vyhodnocení mé diplomové práce na téma: „Manželství a rodina pohledem studentů vysokých škol“. Veškeré odpovědi jsou anonymní a budou použity pouze ke zpracování diplomové práce.

U jednotlivých otázek vyznačte vždy jen jednu odpověď, nebo postupujte dle pokynů uvedených u otázky.

Děkuji za spolupráci a účast na mém výzkumu.

1. Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

2. Věk

3. Odkud pocházíš?

- a) město
- b) vesnice

4. Jaký typ vysoké školy studuješ?

- a) ekonomická, management a marketing
- b) technická, IT
- c) pedagogická, filozofická
- d) právnická
- e) zdravotní, sociální
- f) umělecká
- g) zemědělská, přírodovědecká, veterinární
- h) vojenská, policejní
- i) jiná

5. Jaký je Tvůj současný partnerský vztah?

- a) svobodný/á,
- b) s přítelem/přítečkyní
- c) ženatý/vdaná
- d) rozvedený/á
- e) jiný

6. Jaký je podle Tebe ideální partnerský život?

- a) nejprve si vyzkoušet společné bydlení a později uzavřít manželství
- b) uzavření manželství bez předchozího společného bydlení
- c) společný život bez sňatku
- d) mít partnera a nebydlet s ním v jedné domácnosti
- e) žít bez partnera

7. Pocházíš z úplné rodiny?

- a) ano
- b) ne

8. Tvoji rodiče jsou:

- a) v manželství
- b) rozvedení
- c) nikdy se nevezali
- d) jiné

9. Trvale bydlím:

- a) ve společné domácnosti s rodiči
- b) v samostatné domácnosti žiji sám/a
- c) v samostatné domácnosti žiji s partnerem/manželem
- d) jiné

10. Je podle Tebe, k soužití dvou lidí nutné uzavření manželství

- a) ano
- b) ne

11. Mělo by se dítě narodit do manželství

- a) ano
- b) ne

12. Myslíš si, že je partnerský vztah v manželství kvalitnější než u nesezdaného soužití?

- a) ano
- b) ne

13. Schvaluješ, když spolu partneři žijí, aniž by uzavřeli manželství?

- a) rozhodně souhlasím
- b) spíš souhlasím
- c) spíše nesouhlasím
- d) rozhodně nesouhlasím

14. Plánuješ děti?

- a) ano
- b) ne
- c) již děti mám
- d) jiné

15. Pokud plánuješ děti, za jakých podmínek? (lze označit více možností)

- a) až se vdám/ožením
- b) až budu finančně zajištěná/ý
- c) až bude partner/partnerka chtít
- d) jiné.....

16. Je podle Tebe vhodné pro výchovu dítěte nesezdané soužití?

- a) ano
- b) ne
- c) nezáleží na druhu společného soužití

17. Které hodnoty preferuješ ve svém životě? (uved' na škále od jedné do pěti, 1 = nejdůležitější, 5 = nejméně důležité)

a) rodinné zázemí	1 2 3 4 5
b) zdraví	1 2 3 4 5
c) finanční zajištění	1 2 3 4 5
d) vzdělání	1 2 3 4 5
e) kariéra	1 2 3 4 5
f) užívat si života	1 2 3 4 5
g) partner	1 2 3 4 5
h) manželství	1 2 3 4 5
i) rodičovství	1 2 3 4 5

18. Domníváš se, že hranici mateřství posouvá vyšší vzdělání a kariéra u žen?

- a) ano
- b) ne

19. Z jakých důvodů se domníváš, že lidé neuzavírají manželství? (seřad'te od 1 do 7, kdy je 1 nečastější důvod):

- a) neplánují děti.....
- b) chtějí nejprve vztah na zkoušku
- c) snadnější rozchod.....
- d) komplikace při rozvodu.....
- e) finanční nejistota.....
- f) svobodnější rozhodování.....
- g) nechtějí se vázat.....

20. Co plánuješ po ukončení studia na vysoké škole

- a) pracovat
- b) založit rodinu
- c) neplánuji
- d) nevím

21. Jaké vidíš výhody u manželství?

.....
.....
.....
.....
.....

22. Jaké vidíš výhody u nesezdaného soužití?

.....
.....
.....
.....
.....